Pedagogická fakulta
Faculty of Education
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
University of South Bohemia in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra primární a preprimární pedagogiky

Bakalářská práce

Od pomazánky po rostliny z celého světa – environmentální program pro předškolní vzdělávání

Vypracovala: Nicole Šejvlová
Vedoucí práce: PhDr. Zbyněk Vácha Ph.D.

České Budějovice 2024

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáváním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 24. června 2024 Nicole Šejvlová

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych vyjádřila své vděčnosti vedoucímu mé práce, PhDr. Zbyňku Váchovi, Ph.D., za jeho pomoc při volbě tématu, odborné vedení, cenné rady a za veškerou ochotu a trpělivost. Děkuji mu také za čas, který mi věnoval během celého procesu zpracování této práce. Rovněž bych chtěla poděkovat všem svým blízkým za jejich výraznou podporu během celého studia.

Abstrakt

Bakalářská práce se zaměřuje na seznámení dětí v předškolním věku s environmentální výchovou prostřednictvím praktických činností spojených s růstem rostlin a zpracováním exotického ovoce. Hlavním cílem je rozvíjet u dětí základní znalosti o zákonitostech růstu rostlin, klíčení semen a faktorech ovlivňujících jejich růst. Praktická část zahrnuje pěstování avokáda, od samotného klíčení semene až po růst rostliny, a následné zpracování plodů avokáda do zdravé pomazánky. Dále se práce zabývá poznáváním exotického ovoce všemi smysly, což zahrnuje ochutnávání, čichání, dotýkání se a vizuální pozorování různých druhů ovoce. Děti se učí rozpoznávat různé druhy ovoce, získávají povědomí o jejich původu a nutriční hodnotě a zkoumají různé způsoby jejich zpracování. Prostřednictvím těchto aktivit děti nejen získávají praktické dovednosti a vědomosti o přírodě a zdravé výživě, ale také rozvíjejí své motorické a smyslové schopnosti. Práce se věnuje metodickým postupům a pedagogickým přístupům, které podporují zájem dětí o environmentální témata a jejich aktivní zapojení do učení. Celkově tato bakalářská práce přináší komplexní pohled na implementaci environmentální výchovy v předškolním vzdělávání a nabízí konkrétní nástroje a metody pro učitele, jak efektivně začlenit tyto činnosti do každodenní výuky.

Klíčová slova

environmentální výchova, předškolní vzdělávání, růst rostlin, smyslové vnímání, zdravá výživa, praktické činnosti, dětské aktivity, zpracování ovoce

Abstract

This bachelor thesis focuses on introducing preschool children to environmental education through hands-on activities related to plant growth and exotic fruit processing. The main objective is to develop children's basic knowledge of the laws of plant growth, seed germination and factors affecting plant growth. The practical part includes the cultivation of avocados, from the actual seed germination to the growth of the plant, and the subsequent processing of the avocado fruit into a healthy spread. The work also deals with getting to know the exotic fruit through all the senses, which includes tasting, smelling, touching and visually observing different types of fruit. Children learn to identify different fruits, gain an understanding of their origin and nutritional value and explore different ways of processing them. Through these activities, children not only acquire practical skills and knowledge about nature and healthy eating, but also develop their motor and sensory skills. The work focuses on methodological practices and pedagogical approaches that promote children's interest in environmental topics and their active involvement in learning. Overall, this bachelor's thesis provides a comprehensive view of the implementation of environmental education in preschool education and offers concrete tools and methods for teachers to effectively incorporate these activities into everyday teaching.

Keywords:

Environmental education, preschool education, plant growth, sensory perception, healthy nutrition, practical activities, children's activities, fruit processing

Obsah

ÚVOD 8
Teoretická část 10
1 PŘEDŠKOLNÍ VĚK - VYMEZENÍ 10
1.1 Poznávací procesy 10
1.2 Vývoj kognitivních procesů 10
1.2.1 Vnímání světa 11
1.2.2 Způsoby zpracování informací o vnímání světa 12
2 PŘEDŠKOLNÍ PEDAGOGIKA – SPECIFIKA A POJMY 13
2.1 Obsah a podmínky předškolního vzdělávání 13
2.2 Tvořivé činnosti v předškolním období 14
2.3 Zákonitosti učení v předškolním věku 15
3 O POTŘEBÁCH 17
3.1 Základní vývojové potřeby podle Abrahama Maslowa 17
3.1.1 Pobyt venku 18
3.1.2 Radosti z objevování 19
3.1.3 Hra dítěte 19
4 UČITEL MATEŘSKÉ ŠKOLY A TVOŘIVOST 21
4.1 Formy vzdělávání ve školách 22
4.2 Prožitkové učení 22
4.3 Pedagogické prostředky a metody 23
4.4 Efektivní komunikace v mateřské škole a v rodině 23
5 STRUKTURA UČENÍ V OBLASTI SEZNAMOVÁNÍ DĚTÍ S PŘÍRODOU 25
5.1 Radost z objevování přírody 26
5.2 Pedagogické zásady a doporučení v interakci s environmentální výchovou 27
6 POJEM ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA 29
6.1 Předškolní věk a environmentální výchova 29
6.2 Vliv environmentální výchovy 30
6.3 Význam environmentální výchovy pro zdravý vývoj dětí 31
6.4 Cíle environmentální výchovy 32
7 ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ PODLE RVP PV 33
7.1 Klíčové oblasti a metody environmentální výchovy 33

7.2 Role pedagoga ... 34
7.3 Význam environmentální výchovy podle RVP PV ... 34
8 ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA DLE STRATEGIE 2030+ ... 35
Praktická část ... 36
Cíl praktické části ... 36
1 LIDSKÉ TĚLO A ROSTLINY ... 37
1.1 Rostlina a její části v porovnání s lidským tělem ... 38
2 RŮST ROSTLINY ... 41
2.1 Co potřebují rostliny k životu? ... 44
2.1.1 Voda ... 46
2.1.2 Slunce ... 54
2.1.3 Vzduch ... 60
3 AVOKÁDO ... 64
3.1 Zpracování avokáda ... 67
4 EXOTICKÉ OVOCE ... 72
4.1 O ovoci ... 74
4.1.1 Práce se ovocem ... 80
EVALUACE ... 87
ZÁVĚR ... 89
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ ... 90
SEZNAM PŘÍLOH ... 93
PŘÍLOHY ... 94

ÚVOD

V dnešní době, kdy se lidstvo potýká s řadou environmentálních problémů, je stále více kladen důraz na ekologické vzdělávání již od raného věku. Předškolní vzdělávání hraje v tomto ohledu klíčovou roli, neboť právě v tomto období se formují základní postoje a návyky, které mohou děti provázet po celý život. Bakalářská práce se zaměřuje na tvorbu environmentálního vzdělávacího programu pro předškolní děti, který propojuje praktické aktivity s teoretickými poznatky, a to prostřednictvím pěstování avokáda a seznamování s cizokrajnými plodinami. Zvolené téma „Od pomazánky po rostliny z celého světa“ bylo vybráno z několika důvodů. Avokádo je nejen výživná potravina, ale také rostlina, kterou lze snadno pěstovat i v domácích podmínkách. Pěstování avokáda může dětem přinést mnoho poznatků o přírodních procesech, jako je klíčení, růst a péče o rostliny. Současně seznamování s cizokrajnými plodinami rozšiřuje dětské obzory a podporuje jejich zájem o biologickou rozmanitost. Volba tohoto tématu je objektivně významná, protože environmentální výchova je nezbytná pro budoucí udržitelnost naší planety. Děti, které si již v raném věku osvojí ekologické myšlení, budou pravděpodobněji jednat v souladu s principy udržitelnosti i v dospělosti. Toto téma je pro mne velmi důležité, protože skrz praxi v mateřské škole, se mi podařilo vypozorovat, jak děti reagují na přímý kontakt s přírodou a praktické aktivity. Tato zkušenost ukázala, že děti jsou nadšené a zvídavé, když mají možnost, učit se prostřednictvím praktických činností. Praxe v mateřské škole a téma práce spolu úzce souvisí. Během své několikaleté praxe v mateřské škole si nešlo nevšimnout, že tradiční vzdělávací metody často nevyužívají plně potenciál dětské zvídavosti a tvořivosti. Praktické aktivity spojené s pěstováním rostlin a seznamováním se s cizokrajnými plodinami mohou přinést nový impuls do vzdělávacího procesu a podpořit u dětí aktivní zájem o přírodu. Cílem této práce je vytvořit environmentální vzdělávací program, který bude zahrnovat jak teoretické poznatky, tak praktické aktivity. Teoretická část práce je zaměřena na teoretické základy pedagogiky, environmentální výchovy a její význam v předškolním vzdělávání. Také se věnuje specifikům pěstování avokáda, včetně praktických návodů a metodik. Praktická část se věnuje seznamování dětí s cizokrajnými plodinami, jejich vlastnostem a významu pro vzdělávání. Tento praktický přístup má za cíl nejen rozšířit teoretické poznatky o environmentální výchově, ale také nabídnout praktické nástroje a

metody, které mohou pedagogové použít ve své každodenní práci s dětmi. Díky propojení teorie s praxí a zaměření na praktické aktivity, může tato práce přispět k obohacení vzdělávacího procesu a podpoře ekologického povědomí již od raného věku.

Teoretická část

1 PŘEDŠKOLNÍ VĚK - VYMEZENÍ

Předškolní období zahrnuje věk od tří do šesti či sedmi let. Konec této fáze je určen nejen fyzickým věkem, ale hlavně sociálně, tedy zahájením školní docházky, které může být až o několik let rozdílné. V této fázi se dítěti upevňuje jeho identita a prohlubují se jeho vztahy s okolním světem. Představivost hraje zásadní roli v poznávání světa dítětem. V předškolním věku je běžné fantazijní zpracování informací a intuitivní myšlení, které ještě není logické. Dítě upravuje své představy podle svých schopností a potřeb. Egocentrismus stále ovlivňuje jeho myšlení a komunikaci, což mu poskytuje pocit jistoty. Toto období, nazývané fází iniciativy, je charakterizováno snahou dítěte prokázat své schopnosti. Sociální vztahy dítěte se rozšiřují mimo rodinné prostředí, hlavně s vrstevníky, kde se dítě učí respektovat pravidla, prosazovat se a spolupracovat. Tyto vývojové změny se odrážejí ve společných hrách, které podporují prosociální chování (Vágnerová, 2012).

1.1 Poznávací procesy

Podle Vágnerové (2012) se v tomto období dětské poznávání soustředí na okolní prostředí a porozumění jeho pravidlům. I když se mění způsoby získávání informací, nedochází k zásadním změnám v kvalitě poznávacích strategií. Také uvádí, že Piaget tuto fázi kognitivního vývoje pojmenoval jako období názorného intuitivního myšlení, které je typické pro předškolní děti. Intuitivní a prelogické myšlení předškoláků se vyznačuje specifickým způsobem výběru a zpracování informací.

1.2 Vývoj kognitivních procesů

Podle Štefánkové (2014) je rozvoj kognitivních procesů předškolním období velmi intenzivní. Poznávání probíhá bezděčně a mimovolně, přičemž hlavním poznávacím kanálem je smyslové vnímání. Dítě, které ještě neumí číst, vnímá barvy, tvary a zvuky intenzivněji než dospělí, kteří se spoléhají na verbální vodítka a nápisy. Dítě si zapamatuje především to, co ho zaujme svou výraznou charakteristikou nebo aktuálním významem. Autoři uvádějí jako příklad panenku, kterou má Evička ze školky. S postupem času se ostrost a přesnost vnímání zlepšují, ačkoli mezi dětmi existují značné rozdíly v

závislosti na nervové soustavě a zkušenostech. Po čtvrtém roce života dítě začíná systematicky naslouchat, prohlížet si věci a úmyslně si něco pamatovat. Rostoucí schopnost záměrné pozornosti, zvyšující se kapacita a trvalost paměti tvoří základy symetrického poznávání. Pro myšlení je v tomto období typická názornost a konkrétnost, kdy dítě uvažuje o tom, co může vnímat smysly. Názorové myšlení je úzce propojeno s fantazií a představivostí, které nejsou jasně odděleny. Dítě si často přizpůsobuje realitu podle svých představ, což je známkou egocentrismu, a věří svým výmyslům. Proto je pro pochopení určitých věcí vhodné využívat techniky simulující dětskou představivost. Dětské psychice dominuje prezentismus, což znamená, že poznávání a myšlení jsou vázány na aktuálně vnímané dění. Pro dítě je vyprávění o minulosti a budoucnosti jen vágně představitelné. Ve druhé polovině předškolního věku se vyvíjí schopnost propojování poznatků a jejich aplikace v různých situacích. To můžeme pozorovat například při hře, kdy si děti domlouvají pravidla použití a spolužití ve svých imaginárních domečcích, která odrážejí pravidla rodinná, pohádková a školková. Příkladem může být, když si děti kupují praktické velké auto, které je rychle doveze na výlet na měsíc a podobně.

Dítě také stále více uvažuje logicky a obratně využívá konkrétní logické operace, jako jsou analýza, syntéza, srovnávání, třídění a zobecňování. Umí se už podívat na situaci očima někoho jiného, což se nazývá decentralizace. Rozvíjí se porozumění prostoru, času a počtu. Tyto vyvíjející se schopnosti umožňují zralejší chování dítěte, například při uvažování o nové situaci, jako je přednes básničky na jevišti. Děti si samy dokážou uvědomit aspekty podobných situací a tím si usnadní očekávání nadcházejících událostí. (Kapuciánová, Svobodová a kol., 2014)

1.2.1 Vnímání světa

Vágnerová (2012) popisuje, že dětské vnímání světa a selekce klíčových informací jsou ovlivněny jevem zvaným centrace. Dítě se soustředí na jeden výrazný aspekt situace, který považuje za klíčový. Přitom ignoruje ostatní, méně zřetelné, ale důležité aspekty. Předškolní děti nejsou schopny myslet komplexně a soustředí se pouze na jeden prvek situace. Tento egocentrismus způsobuje, že dítě dává do popředí svůj vlastní názor oproti názoru jiných, jejichž názory ignoruje. Fenomenismus zdůrazňuje vnější vzhled světa. Pro dítě je svět takový, jak ho vnímá; význam chápe podle viditelných znaků.

Prezentismus označuje zaměření na přítomnost a aktuální podobu světa, což dítěti poskytuje subjektivní jistotu. Dítě vnímá realitu tak, jak ji na vlastní oči vidí, a často se k tomuto pohledu vrací.

1.2.2 Způsoby zpracování informací o vnímání světa

Podle Vágnerové (2012) děti v předškolním věku často využívají magické myšlení k interpretaci informací, což vede ke zkreslenému vnímání reality. Tyto děti mají sklon připisovat neživým objektům charakteristiky živých bytostí, které je projevem animismu a antropomorfismu. Děti lépe chápou okolní svět, když ho interpretují na základě svých vlastních zkušeností a chování. Například věří, že fyzikální jevy mají určité záměry, což se odráží v jejich tvrzeních, jako že slunce "chodí" po obloze. Očekávají také, že neživé objekty se budou chovat jako živé bytosti. Příkladem může být situace chlapce, který s domněním, že dorostou stejně jako jeho vlasy, zkrátil chlupy kočce z plyše chlupy.

Vágnerová (2012) zmiňuje arteficialismus, kde děti věří, že svět byl vytvořen lidmi. Například, že hvězdy byly umístěny na oblohu nebo voda napuštěna do rybníka.

Absolutismus je další dětský koncept, kde děti věří v definitivní a jednoznačné poznání. Příkladem je chlapec, který odmítl zubní pastu s tím, že nejlepší je jiná značka, protože to tvrdili v předchozí reklamě. (Vágnerová, 2012)

2 PŘEDŠKOLNÍ PEDAGOGIKA – SPECIFIKA A POJMY

Podle Opravilové (2016) má každá lidská činnost své kategorie určující cíle, způsoby dosažení, obsah a podmínky. Tento rámec platí i pro výchovné působení, kde klíčovými pojmy jsou výchova a vzdělání. Výchova je složitý proces s nejistým výsledkem, který může jedince formovat i deformovat. Děti potřebují vedení dospělých, aby se naučily pravidlům chování a komunikace, což jim poskytuje pohled na svět. Výchova má jasný cíl, který se mění podle věku, obsahu a instituce. Každá státní vzdělávací instituce se řídí rámcovým vzdělávacím programem.

Rámcový vzdělávací program obsahuje tři hlavní cíle:

- Rozvoj dítěte, jeho učení a poznání,
- Osvojení základních společenských hodnot,
- Získání osobní samostatnosti a schopnosti ovlivňovat okolí.

Předškolní vzdělávání je cílené a organizované působení na dítě s cílem jeho rozvoje a přípravy na školu. V ČR není toto vzdělávání vázáno na konkrétní učivo, což může být výhodou i rizikem. Cílem je poskytnout dobrý základ pro další vzdělávání, stimulovat individuální rozvoj dítěte a vyrovnat vzdělávací šance. Výsledky předškolního vzdělávání jsou subjektivní a obtížně hodnotitelné. (Opravilová, 2016)

2.1 Obsah a podmínky předškolního vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání definuje klíčové oblasti, na které se zaměřuje předškolní vzdělávání. V každé z těchto oblastí jsou identifikovány tři propojené kategorie: cíle, vzdělávací nabídky a očekávané výsledky. Cíle určují, na co by se mělo dítě zaměřit, vzdělávací nabídky zahrnují konkrétní intelektuální činnosti a očekávané výsledky specifikují dosažené úrovně výkonu. Tyto výstupy představují obecná očekávání ohledně dovedností dětí na konci předškolního období, ale nejsou zavazující. Vzdělávací obsah je uspořádaný do pěti oblastí: biologická (dítě a jeho tělo), psychologická (dítě a jeho psychika), interpersonální (dítě a ten druhý), sociálně-kulturní (dítě a společnost) a environmentální (dítě a svět). (RVP PV, 2021)

Opravilová (2016) uvádí, že biologická oblast obsahuje podporu rozvoje a neurosvalového vývoje, péči o fyzické zdraví, optimalizaci pohybové a svalové

koordinace, rozvoj pohybových a manipulačních dovedností, samostatnost v sebeobsluze a zdravé životní návyky a postoje. Psychologická oblast se zaměřuje na podporu duševní pohody, samostatnosti a odolnosti, rozvoj řeči, jazyka, poznávacích procesů a funkcí, emocí, vůle a zdravého sebepojetí. Dále se zaměřuje na intelektuální stimulaci, přirozený rozvoj poznání a učení. Interpersonální oblast podporuje vytváření vztahů s ostatními dětmi a dospělými, zlepšuje komunikaci a péči o vzájemné vztahy. Sociálně-kulturní oblast se zaměřuje na začlenění dítěte do společnosti, pravidla soužití, předávání materiálních a duchovních hodnot, kultury a umění, a rozvoj dovedností a postojů podporujících aktivní účast na utváření společenské pohody. Environmentální oblast má za cíl probudit základní povědomí o okolním světě, vlivu člověka na životní prostředí a vytvořit základy pro odpovědný přístup k přírodě v budoucnu.

Podle Splavcové a Kropáčkové (2016) RVP PV také určuje základní oblasti, kde je zahrnut obsah předškolního vzdělávání. Každá z těchto oblastí obsahuje tři propojené kategorie: dílčí cíle, které naznačují, co podporovat u dítěte; vzdělávací nabídku, která zahrnuje konkrétní praktické činnosti; a očekávané výstupy, které představují předpokládané výsledky, kterých by dítě mělo dosáhnout. Tyto výstupy odrážejí obecná očekávání ohledně toho, co by dítě mělo umět na konci předškolního období, avšak jejich dosažení není nezbytně nutné.

2.2 Tvořivé činnosti v předškolním období

Opravilová (2016) zdůrazňuje, že se ve školkách prolínají výchovné a vzdělávací prolínají, takže nejsou striktně oddělené. Vedle obecných zásad pro vzdělávání a výchovu existují specifické principy pro práci s dětmi předškolního věku, které ovlivňují účinnost výchovného působení. Klíčovým faktorem je radostná a pozitivní atmosféra ve třídě, vycházející ze vztahu mezi učitelkou a dětmi, podporující vzájemný dialog a spolupráci. Pedagog by měl vystupovat jako starší partner, nikoli autoritativní figura, a vytvářet prostředí, kde děti cítí spoluzodpovědnost. Úsilí pedagoga dosáhnout výchovných cílů je dlouhodobé a náročné. Je nezbytné, aby pedagog projevoval trpělivost, podporoval zdravé ambice a kladl přiměřené požadavky. Každý výkon by neměl být nekriticky chválen ani přísně kritizován; pedagog by měl citlivě poukazovat na oblasti vyžadující zlepšení a motivovat děti k dalším pokusům.

Opravilová (2016) také zdůrazňuje respektování individuálních rozdílů mezi dětmi, včetně jejich vývojových a věkových zvláštností. Rozdíly ve výkonech a chování dětí nejsou vždy známkou nedostatku schopností, ale mohou být ovlivněny vrozenými predispozicemi a prostředím. Pedagog by měl rozumět individuálním vlastnostem dítěte a jejich vlivu na jeho chování. V předškolním vzdělávání je klíčové zajistit dostatek prostoru a času. Prostor by měl být hygienický, bezpečný a podporovat různé aktivity. Vybavenost by měla odpovídat potřebám dětí a vzdělávacím cílům. Prostor by měl zahrnovat bezpečné prostředí pro hru, herní koutky, místa pro relaxaci a stimulující prostředí pro objevování. Architektonické a funkční řešení škol by mělo podporovat samostatné činnosti dětí a jejich vzájemnou interakci.

2.3 Zákonitosti učení v předškolním věku

Podle Opravilové (2016) formování osobnosti dítěte významně ovlivňuje pedagog. Jeho role mu umožňuje posílit výchovné působení, ale vyžaduje také velkou odpovědnost. Odborná příprava a vzdělání jsou důležité, ale klíčové jsou i osobní vlastnosti pedagoga jako přirozenost, přesvědčivost, kultivovanost a optimismus. Děti napodobují pozitivní i negativní rysy. Pedagog musí být vědom své role a kontrolovat chování, zejména v konfliktních situacích. Trvalá sebekontrola je náročná a způsobuje únavu, proto je důležité reflektovat své silné a slabé stránky, průběžně se vzdělávat a odpočívat.

Splavcová a Kropáčková (2016) zdůrazňují, že učitelka v mateřské škole je klíčovým vzorem pro děti, což ovlivňuje jejich osobnostní rozvoj. Profesní kvalifikace zahrnuje nejen vzdělání, ale i osobnostní rysy jako přirozenost a pozitivní přístup. Pedagog by měl kontrolovat své chování v každodenních a konfliktních situacích.

Vágnerová (2012) taktéž uvádí, že role pedagoga je zásadní pro formování osobnosti dítěte. Pedagog je vzorem, jehož vliv může posílit výchovné působení, ale vyžaduje vysokou odpovědnost. Důležité jsou jeho osobní vlastnosti jako přirozenost, srozumitelnost a pozitivní přístup. Pedagog musí pečlivě kontrolovat své chování, zejména v konfliktech.

Vývoj kognitivních procesů u dětí předškolního věku je podle Kapuciánové (2014) velmi dynamický. V této fázi života děti poznávají svět hlavně prostřednictvím smyslů a většina jejich poznávání je neúmyslná. Děti vnímají barvy, tvary a zvuky mnohem intenzivněji

než dospělí, kteří se spoléhají více na slovní podněty. Děti si pamatují hlavně to, co je zaujme nebo má pro ně aktuální význam. Ostrost a přesnost vnímání se postupně zkvalitňují a existují individuální rozdíly v závislosti na nervové soustavě a zkušenostech dítěte. Po čtvrtém roce začínají děti systematicky naslouchat, prohlížet si věci a zapamatovávat si je. Schopnost zaměřené pozornosti a kapacita paměti se zvyšují, což tvoří základy systematického poznávání. Myšlení dětí je názorné a konkrétní, úzce propojené s fantazií a představivostí. Děti často upravují realitu podle sebe a věří svým výmyslům, což je důležité zohlednit při využívání technik simulujících dětskou představivost. V průběhu druhé poloviny předškolního věku se rozvíjí schopnost propojování poznatků a jejich aplikace v různých situacích, což lze pozorovat například při hře. Děti například používají rozpočítadla, která slyšely od učitelky, nebo si domlouvají pravidla v imaginárním domečku, která odrážejí skutečná i pohádková pravidla. Také se učí logicky uvažovat a provádět konkrétní a logické operace, jako je syntéza, srovnávání, třídění a zobecňování. Rozvíjí se jejich schopnost porozumět prostoru, času a počtu, což přispívá k jejich zralejšímu chování.

3 O POTŘEBÁCH

Podle Svobodové (2022), z pohledu manželského páru Alberta Pesa a Diane Boyden Pesa, je klíčové naplňovat pět základních vývojových potřeb dítěte v předškolním věku: potřebu místa, sycení, podpory, ochrany a limitů. Tyto potřeby by měly být naplňovány na fyzické či symbolické úrovni a adekvátními lidmi v odpovídající míře a čase. Autonomie, ke které dítě směřuje, však v tomto věku ještě není dosažitelná. Děti jsou často vystaveny nadměrnému množství reklam, které vyvolávají nepřiměřené požadavky. Mnozí rodiče bez váhání těmto požadavkům vyhovují, aniž by zvážili, zda je to pro dítě skutečně prospěšné. Nadměrné naplňování materiálních potřeb může kompenzovat nedostatečné naplňování potřeb emocionálních, jako je láska a pozornost. Podle Hermana (2008) dnešní děti kvůli blahobytu ztrácejí radost z dosažení svých snů. Adekvátními osobami, které by měly naplňovat potřeby dítěte, jsou především rodiče, ale také vychovatelé, učitelé a příbuzní. Pokud rodiče tyto potřeby dostatečně nenaplňují, měli by se ostatní dospělí snažit tento nedostatek alespoň částečně kompenzovat.

3.1 Základní vývojové potřeby podle Abrahama Maslowa

Maslow (2021) vyvinul teorii hierarchie lidských potřeb, prezentovanou jako pyramida:

- Fyzické potřeby: Základní úroveň zahrnuje dýchání, vodu, potravu, spánek a homeostázu.
- Potřeby bezpečí: Po uspokojení fyzických potřeb se jedinec snaží o bezpečí a jistotu, včetně fyzické bezpečnosti, stabilního zaměstnání a ochrany před nemocemi.
- Sociální potřeby: Tato úroveň zahrnuje lásku, sounáležitost, přijetí ve skupinách, přátelství a rodinné vztahy.
- Potřeba uznání: Po naplnění sociálních potřeb se jedinec zaměřuje na sebeúctu a respekt, což zahrnuje uznání a ocenění.
- Potřeba seberealizace: Vrchol pyramidy představuje realizaci vlastního potenciálu, kreativitu a hledání smyslu života.

Matějček (2015) zdůrazňuje, že naplňování základních potřeb dítěte v předškolním věku je zásadní pro jeho zdravý vývoj. Identifikuje pět klíčových potřeb: bezpečí, lásku, uznání,

přiměřené podněty a pevné hranice. Rodiče a pedagogové mají klíčovou roli v poskytování stabilního a láskyplného prostředí. Varuje před riziky nadměrného materiálního zabezpečení, které může zastínit emocionální potřeby dítěte a vést k pocitu neuspokojení a prázdnoty.

Herman (2008) dodává, že nadměrné materiální zabezpečení může kompenzovat nedostatek lásky a pozornosti, což vede k nepřiměřeným požadavkům na spotřebu. Rodiče by měli klást důraz na kvalitní trávení času s dětmi a uspokojování jejich emocionálních potřeb.

3.1.1 Pobyt venku

Weber (2017) upozorňuje na stále častější výchovu dětí v městském prostředí, kde jsou obklopeny technikou a dopravou, což vede k jejich izolaci od přírody. Více než polovina dětí na světě vyrůstá ve městech, což se projevuje tím, že si hrají především uvnitř, v uzavřených prostorách, a jen málo dětí se dostane do přirozeného prostředí. To má negativní dopad na jejich psychický vývoj, protože chybí stimulace z přírody, která podporuje jejich zdravý růst. Děti tráví stále více času u elektronických médií, jimiž nahrazují kontakt s přírodou. Například v Německu děti ve věku 3-13 let tráví průměrně hodinu denně u televize a počítače, zatímco v USA je to až 6,5 hodiny denně. To má za následek ztrátu zájmu o venkovní aktivity, jako je hraní si v lese, stavění domečků nebo pozorování přírody.

Louv (2008) popisuje fenomén, který nazývá "nature deficit disorder," tedy poruchu z nedostatku přírody. Dále uvádí, že odtržení od přírody přispívá k nárůstu psychických poruch u dětí, jako jsou deprese, úzkosti a ADHD. Psychologické studie potvrzují, že příroda má léčivý účinek na psychiku dětí a její nedostatek může vést k vážným problémům.

Sobel (2008) poukazuje na to, že přirozený kontakt s přírodou je klíčový pro rozvoj dětí. Také zdůrazňuje, že příroda poskytuje dětem nenahraditelné možnosti pro rozvoj kreativity, samostatnosti a fyzické aktivity. Děti, které mají pravidelný přístup k přírodě, jsou podle něj schopnější řešit problémy, mají lepší sociální dovednosti a jsou méně náchylné k obezitě a dalším zdravotním problémům.

Sobel (2008) proto doporučuje integraci přírody do vzdělávacích programů a každodenního života dětí, aby se podpořil jejich zdravý rozvoj a pohoda.

3.1.2 Radosti z objevování

Podle Matějčka (2015) je pro děti radostné objevování nových věcí. Děti z běžných rodin mají více příležitostí prozkoumávat svět, zatímco děti z dětských domovů často trpí nedostatkem stimulace a péče, což vede k jejich opožděnému emočnímu a sociálnímu vývoji a ztěžuje jim navazování zdravých vztahů a začlenění do společnosti.

Bowlby (1951) zdůrazňuje, že stabilní a láskyplný vztah s pečující osobou, obvykle matkou, je nezbytný pro zdravý psychický vývoj dítěte. Děti bez tohoto emocionálního kontaktu trpí deprivací, což může vést k vážným psychickým problémům a poruchám chování. Dále poukazuje na důležitost stabilního a bezpečného prostředí.

Matějček (2015) také uvádí, že děti mimo rodinné prostředí často zažívají odmítnutí a nedostatek lásky, což negativně ovlivňuje jejich psychický vývoj. Zdůrazňuje potřebu podpůrného a milujícího prostředí, které těmto dětem poskytne stabilitu a přijetí, čímž se snižuje riziko dlouhodobých negativních dopadů.

Herman (2008) tvrdí, že nejdůležitějším obdobím pro citový vývoj dítěte je do šesti let. Klíčovým faktorem je pocit bezpečí a lásky, což se nejlépe dosahuje důvěrným vztahem, typicky mezi matkou a dítětem. Zdravá vazba zahrnující lásku a péči je nezbytná pro správný vývoj a spokojený život dítěte. Bez ní mohou vznikat vážné a dlouhodobé psychické následky. Dále uvádí, že až 85 % osobnosti člověka se formuje do šesti let věku. Citový vývoj vyžaduje neustálé učení a rozvíjení empatie, péče a spolehlivosti. Každé dítě potřebuje jistotu, že rodiče budou vždy s ním, což je klíčem k jeho spokojenému životu. Bohužel, většina rodičů o této potřebě nemá ani tušení.

3.1.3 Hra dítěte

Hra je pro děti nesmírně důležitá, srovnatelná s chlebem pro dospělé. I když dospělí často podceňují její význam, hra je pro děti klíčová. Poskytuje jim prostor pro experimentování, rozvoj kognitivních a emocionálních schopností. Děti napodobují různé role a povolání, čímž reflektují chování dospělých. Hra odhaluje rozdíly mezi dětskou fantazií a dospělým rozumem. Děti nelžou, jen věří své fantazii, což je klíčem k jejich světu. (Herman, 2008)

Piaget (1969) zdůrazňuje, že hra je zásadní pro kognitivní vývoj dítěte. Umožňuje experimentování s rolemi, rozvoj dovedností a zkoumání světa. Hra podporuje intelektuální, sociální a emoční růst, učí děti spolupráci, řešení konfliktů a vyjadřování pocitů. Piaget také upozorňuje na význam hry pro tvůrčí činnost a rozvoj symbolického myšlení, což je základem pro jazyk a abstraktní myšlení.

Mertin a Gillnerová, (2015) upozorňují, že hra zásadně přispívá k psychickému a sociálnímu rozvoji dítěte. Poskytuje možnost experimentovat s rolemi a situacemi, podporuje kreativitu a schopnost řešit problémy. Hra rozvíjí sociální dovednosti, jako je spolupráce, empatie a komunikace, a vytváří prostor pro emocionální růst. Volná hra umožňuje dětem rozvíjet vlastní pravidla a kreativně přistupovat k situacím, což je klíčové pro jejich komplexní vývoj a učení.

4 UČITEL MATEŘSKÉ ŠKOLY A TVOŘIVOST

Dle Kapucinové a kol. (2014) je tvořivé myšlení vrcholnou činností lidského mozku, která přináší velké uspokojení a je považována za nejvyšší schopnost lidské mysli. V předškolním vzdělávání se učitelé mateřských škol často popisují jako vysoce tvořiví pedagogové, kteří jsou schopni se přizpůsobit různým situacím, mají umělecké a hudební nadání, ovládají základy herectví a často improvizují hudební či literární tvorbu. Jejich tvořivost však zasahuje i do dalších oblastí. Předškolní vzdělávání není řízeno centrálně stanovenými osnovami, a proto mají pedagogové možnost přizpůsobit své činnosti potřebám a zkušenostem dětí, v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání (RVP PV).

Kapuciánová a kol. (2014) také zmiňuje, že tvořivost je považována za základní předpoklad pro výkon povolání učitele v mateřské škole a je hodnocena i během přijímacího řízení na tento obor. Kreativita zahrnuje schopnosti, které vedou k novým a prospěšným iniciativám, řešením a uměleckým podobám. Prostřednictvím určité podoby nebo média vyjadřuje umělec svou podstavu, které mu přináší uspokojení. Tento proces se nazývá tvořivost a vede k výsledku, který sděluje něco o samotném tvůrci ostatním lidem.

Kopřiva a Nováčková (2008) zdůrazňují, že tvořivost je nezbytnou součástí práce učitele mateřské školy. Tvrdí, že kreativní pedagog dokáže efektivně reagovat na potřeby dětí, přizpůsobit výukové metody a vytvářet podnětné a inspirativní prostředí. Tvořivost učitele se projevuje nejen v uměleckých aktivitách, ale také v řešení každodenních situací a výukových problémů.

Podle Kopřivy a Nováčkové (2008) je důležité, aby učitelé mateřských škol podporovali kreativitu u dětí tím, že jim poskytnou dostatek prostoru pro volnou hru a experimentování. Kreativní učitelé jsou schopni vytvářet situace, ve kterých děti mohou objevovat nové věci a rozvíjet své schopnosti a dovednosti. Nováčková také zdůrazňuje, že tvořivost je dovednost, kterou lze rozvíjet a zlepšovat prostřednictvím praxe a otevřeného přístupu k novým nápadům a metodám.

4.1 Formy vzdělávání ve školách

Svobodová (2022) upozorňuje, že vzdělávací metody v mateřských školách se odlišují od struktur používaných na základních školách, jenž může být problémem v komunikaci mezi jednotlivými zařízeními. Mezi hlavní předškolní vzdělávací metody patří frontální výuka, skupinová a kooperativní výuka, individuální přístup a projektová či otevřená výuka. V předškolních zařízeních je hlavním způsobem vzdělávání interakce pedagoga s dětmi po celý den. Vzdělávací proces zde není vyčleněn na vyučovací hodiny a pauzami na přestávku, ale probíhá průběžně za pomoci přirozených situací, jako je volná hra nebo řešení konfliktů. Tato komunikace probíhá individuálně s jednotlivci, tak s menšími skupinami či celo třídně. Práce s každým dítětem zvlášť umožňuje pedagogovi zaměřit se na právě na jednoho jedince, ukázat mu jeho význam a přizpůsobit se jeho vlastnímu rytmu fungování. Skupinová práce podporuje společné fungování mezi dětmi, ve kterém se učí komunikovat, pomáhat si a společně pátrat po řešení problémů.

Svobodová (2022) také zdůrazňuje, že frontální výuka by neměla být úplně vyloučena. Společné aktivity, jako je hraní her nebo společná cvičení, podporují pocit sounáležitosti a sociální interakce. Frontální výuka by měla být vyvážena s individuální a skupinovou prací, aby se dosáhlo optimálního rozvoje dětí.

4.2 Prožitkové učení

Prožitkové učení přístupem, který využívá přirozený způsob učení předškolních dětí. Tento styl výuky se opírá o emocionální prožitky a osobní zkušenosti, zahrnující aktivní iniciativu dítěte. Děti samy objevují a řeší problémy, čímž získávají praktické dovednosti a uspokojení, které mohou ovlivnit jejich chování a postoje. Neformální učení, které probíhá v každodenních situacích a interakcích s okolím, je klíčové pro rozvoj environmentální výchovy. (Kapuciánová a kol., 2014)

Šimanovský (2012) zdůrazňuje, že prožitkové učení se soustředí na emocionální prožívání a osobní zkušenosti dětí, které se učí skrze vlastní zážitky. Tento proces, ač podnícený externě, je vnitřní a pomáhá dětem nacházet řešení a získávat praktické dovednosti. Informální učení, které probíhá prostřednictvím každodenních aktivit a interakcí, je zásadní pro osobní růst a environmentální uvědomění dětí.

Podle Svobodové (2017) je prožitkové učení metodou, která staví na citových prožitcích a osobních zkušenostech dětí. Děti při tomto způsobu učení aktivně objevují a řeší problémy, což ovlivňuje jejich chování a postoje. Neformální učení z každodenních zkušeností a interakcí s okolním světem je důležité pro rozvoj environmentální výchovy.

Syslová (2019) uvádí, že prožitkové učení je založeno na přímé zkušenosti dětí, která podporuje jejich přirozenou zvědavost. Učení skrze zážitky pomáhá dětem lépe porozumět novým informacím. V mateřské škole je prožitkové učení klíčové pro rozvoj sociálních, emocionálních a kognitivních schopností dětí. Učitelé by měli vytvářet podnětné prostředí a podporovat individuální rozvoj dětí.

4.3 Pedagogické prostředky a metody

Jančaříková (2022) zdůrazňuje, že děti v předškolním věku projevují přirozený zájem o živé organismy, což odborníci označují termínem biofilie. Aby tento pozitivní vztah k přírodě přetrval a nepřeměnil se na negativní postoj, tzv. biofobii, je nezbytné ho podporovat. V kontextu environmentální výchovy je proto pozorování zásadním prostředkem. Děti mají přirozenou schopnost pozorovat a je důležité jim poskytnout prostor a čas k tomu, aby mohly sledovat své okolí. V prostředí mateřské školy mají děti možnost pozorovat různé přírodní jevy a organismy, což podporuje jejich zájem a zvědavost. Učitelky by měly naslouchat a chválit děti za jejich objevy, čímž posilují jejich motivaci, a právě schopnost pozorovat. Dalším krokem je experimentování, které některé děti provádějí přirozeně. Zatímco některé děti se spokojí s pozorováním, jiné mají potřebu experimentovat a zkoumat, co se stane při změně podmínek. Děti by měly také dobře poznat několik modelových organismů, aby rozuměly jejich vzhledu, chování a životním cyklům. Je důležité, aby se děti seznámily s různými třídami živočichů a rostlin, které mohou pozorovat v jejich přirozeném prostředí.

4.4 Efektivní komunikace v mateřské škole a v rodině

Svobodová (2017) zdůrazňuje, že komunikace je klíčovým prvkem při vytváření vztahů a atmosféry ve třídě, která může podpořit pozitivní nebo negativní sebevnímání dítěte. Chyby v komunikaci mohou negativně ovlivnit nejen náš život, ale i životy našich blízkých. Otázka, zda je naše komunikace s dětmi efektivní, je tedy velmi důležitá. Efektivní komunikace s dětmi je nezbytná pro jejich bezpečný a příjemný pocit ve třídě.

Tato potřeba vyplývá z požadavků společnosti na výchovu lidí schopných žít v demokratické společnosti a spoluvytvářet její pravidla. Po druhé světové válce si svět uvědomil, jak nebezpečná může být výchova bez lásky a vztahů, vedoucí k bezhlavé poslušnosti. V pedagogické praxi se setkáváme s dvěma přístupy: demokratickou výchovou inspirovanou americkou psychologií a přístupem českého psychologa Zdeňka Matějčka. Učitel by měl pečovat o vztahy nejen na úrovni vzdělávání, ale i při budování pozitivních vazeb mezi dětmi, rodiči a pedagogy. Děti by měly z jednání dospělých cítit, že jsou přijímány bezpodmínečně, a že obohacují životy dospělých.

Dospělí by měli znát techniky, jak těmito způsoby komunikovat s dětmi pravdivě, emočně vřele a respektujícím způsobem. (Jančaříková, 2022)

5 STRUKTURA UČENÍ V OBLASTI SEZNAMOVÁNÍ DĚTÍ S PŘÍRODOU

Moderní pedagogika a psychologie se zaměřují na rozvoj poznávacích schopností a zájmu dětí, což umožňuje přenos těchto dovedností do různých oblastí. Předškolní vzdělávání zahrnuje promyšlený proces, který utváří emocionálně bohatý vztah dětí k přírodě. Aktivity v přírodě v mateřských školách probouzejí aktivní vztah dětí k přírodě, podporují jejich spontánnost a fantazii a formují jejich schopnost hodnotit přírodní svět racionálně, esteticky a eticky. Je zásadní rozhodnout, zda bude přírodovědná výchova poskytována pouze formou verbálních informací, nebo zda se zaměří na utváření obecnějších principů myšlení v souladu s přírodními zákonitostmi. Klíčové je rozvíjet didaktické přírodovědné myšlení, nikoli jen předávat izolované informace. Praktické aktivity a hry nabízejí dětem konkrétní zážitky a poznatky, které jsou klíčové pro jejich budoucí úspěchy ve školních předmětech zaměřených na přírodní vědy. Děti si musí osvojit metodiky zpracování informací týkajících se přírody; bez tohoto porozumění zůstanou na úrovni pouhého pasivního přejímání informací bez schopnosti pochopit širší souvislosti. Struktura učení v přírodovědných aktivitách je podobná jiným oblastem poznávání. Učení začíná jednoduchými druhy učení, které dospělým mohou připadat primitivní, ale pro děti jsou náročné. Děti se učí koordinovat pohyby, používat smysly pro pozorování a rozlišovat smyslové charakteristiky předmětů a jevů. Na základě smyslových kvalit se postupně vytvářejí pojmy a kategorie, které dětem umožňují klasifikovat a rozdělovat předměty podle podobností. Učí se měřit a odhadovat vztahy a souvislosti mezi předměty a jevy, zobecňovat výsledky pozorování a samostatně řešit problémy. (Kolektiv autorů, 1982)

Podle Vágnerové (2012) je struktura učení při seznamování dětí s přírodou klíčová pro rozvoj jejich poznávacích schopností a zájmu o přírodní vědy. Učení začíná jednoduchými pozorováními, která se postupně stávají složitějšími. Děti se učí koordinovat pohyby, používat smysly a rozlišovat smyslové charakteristiky jako barvy, tvary a textury. Na základě těchto základních pozorování se děti učí vytvářet pojmy a kategorie, což jim umožňuje klasifikovat předměty podle jejich vlastností. Tento proces zahrnuje nejen poznávání konkrétních objektů, ale také pochopení obecných principů, které mohou aplikovat na nové situace. Postupně se děti učí měřit, porovnávat a zobecňovat výsledky svých pozorování, což je připravuje na řešení složitějších problémů v budoucnosti.

5.1 Radost z objevování přírody

Příroda má léčivé účinky na tělo i mysl. Tato skutečnost, kterou intuitivně uznává mnoho lidí, je podpořena řadou vědeckých studií. Zážitky a zkušenosti spojené s přírodou výrazně přispívají k rozvoji zdravé, vyrovnané a šťastné osobnosti. Děti i dospělí si rozvíjejí empatii, důležitou pro pozitivní mezilidské vztahy, díky kontaktu s přírodou, zvířaty a rostlinami. Nedostatek kontaktu s přírodou může dokonce vést ke zdravotním problémům. Nicméně, moderní životní styl často staví přírodu na vedlejší kolej, což má negativní důsledky, včetně nárůstu psychických onemocnění ve společnosti. Preventivní a léčebné účinky přírody jsou přitom značné, a je třeba je více využívat. Pobyt v přírodě, zahradničení a procházky mají prokazatelně pozitivní dopad na psychickou i fyzickou pohodu. Více času stráveného v přírodě a na čerstvém vzduchu prospívá zdraví podobně jako vitamíny. Kontakt s přírodou zlepšuje náladu, podporuje tvořivost a komunikační dovednosti, a snižuje stres a frustraci. Každý by měl věnovat čas přírodě, ať už formou procházek, zahradničení nebo jiných venkovních aktivit. Pobývání v přírodě má dokonce významné terapeutické účinky na fyzické i psychické zdraví. Tuto skutečnost potvrzuje řada vědeckých výzkumů a studií, které zdůrazňují, že zkušenosti spojené s přírodním prostředím podporují rozvoj zdravé a harmonické osobnosti. Děti a dospělí získávají důležité sociální a emocionální dovednosti prostřednictvím interakcí se zvířaty a rostlinami. Absence těchto kontaktů může vést k různým zdravotním problémům. (Oftring, 2014)

V dnešním světě však příroda často ustupuje do pozadí kvůli hektickému životnímu stylu, což má za následek zvýšený výskyt psychických problémů. Preventivní a léčebné účinky přírody jsou však nesporné a měly by být více využívány. Aktivní pobyt v přírodě, zahradničení a procházky jsou klíčovými faktory pro zlepšení fyzické i duševní pohody. Větší množství času stráveného v přírodě a na čerstvém vzduchu má podobné pozitivní účinky jako vitamíny. Přírodní prostředí zlepšuje náladu, podporuje kreativitu a komunikativní schopnosti, a zároveň snižuje stres. Každý by měl věnovat čas aktivitám v přírodě, ať už formou procházek, zahradničení nebo jiných venkovních aktivit. (Louv, 2008)

5.2 Pedagogické zásady a doporučení v interakci s environmentální výchovou

Podle Jančaříkové (2022) je důležité, aby environmentální činnosti pro děti v předškolním věku byly navrženy tak, aby odpovídaly jejich specifickým potřebám a byly atraktivní a různorodé. Tyto aktivity by měly střídat úkoly vyžadující pozornost s těmi, které umožňují pohyb a odpočinek. Komplexní témata by měla být dětem vysvětlována způsobem, který je pro ně srozumitelný, ale zároveň ne příliš zjednodušený. Správné pojmenování přírodních objektů a jevů je důležité, aby nedocházelo k upevnění chybných informací. Zvídavost dětí by měla být podporována metodami rozvíjejícími praktické dovednosti a environmentální citlivost. Pedagogové musí zohledňovat individuální rozdíly mezi dětmi a přizpůsobit jim vzdělávací metody.

Předškolní vzdělávání v přírodních vědách by mělo být interaktivní, respektovat individuální potřeby dětí a podporovat jejich aktivní zapojení. Tento přístup dětem pomáhá rozpoznávat a chápat přírodní jevy a osvojit si metody pro získávání informací. Podle H. Gardnera má každé dítě specifickou kombinaci inteligencí, jako jsou matematicko-logická, jazykově-lingvistická, výtvarná, hudební, pohybová, prostorová, intrapersonální, interpersonální a přírodní inteligence. Gardner tvrdí, že každá inteligence je spojena s určitou oblastí mozku a její poškození snižuje schopnosti v dané oblasti. (Jančaříková, 2022)

Vzdělávání by mělo reflektovat přirozené dispozice dítěte, aby se neztratily talentované děti. Mateřské školy by měly přizpůsobit metody výuky inteligencím dětí, což umožňuje individuální přístup a podporu silných stránek každého dítěte prostřednictvím různých aktivit jako vyprávění, kreslení, pohybové hry, manuální práce a kontakt s přírodou. Je důležité zahrnout do programu pravidelně se opakující aktivity, jako sezónní oslavy či ekologické dny, které dětem pomáhají rozvíjet smysl pro řád a harmonii s přírodou. Herní prostor by měl být flexibilní, aby dětem umožňoval tvořit vlastní scénáře, což podporuje kreativitu a seberealizaci. (Jančaříková, 2022)

Vzdělávání by mělo být zaměřeno na spolupráci a rozvoj osobnosti, nikoliv na soutěžení, protože kompetitivní prostředí může narušovat vztahy a přinášet stres. Důraz by měl být kladen na individuální pokroky a hodnotu každého dítěte. Pedagogické přístupy by měly

reagovat na společenské změny a přispívat k rozvoji jedince i společnosti. Hlavním cílem je rozvíjet systémové a kritické myšlení propojené s environmentálním a sociálním jednáním, včetně ekologické a politické gramotnosti nezbytné pro plnohodnotné občanství. Holistický přístup v kurikulu zdůrazňuje roli učitele. Koncepce udržitelnosti života vyžaduje integraci témat jako ekologie, biodiverzita, teorie systémů, sociální spravedlnost, globální problémy a transpersonální etika do vzdělávacího obsahu, aby podporovala rozvoj potřebných dovedností a znalostí. Tato témata musí být součástí každodenních rozhodnutí a vzdělávacího procesu pro skutečnou udržitelnost života (Jančaříková, 2022).

Kosko (1994) zdůrazňuje, že změny ve vzdělávání jsou nevyhnutelné a nezbytné pro přežití a rozvoj lidstva.

6 POJEM ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA

Termín environmentální výchova se začal používat koncem 90. let díky Ministerstvu životního prostředí. Tato výchova upozorňuje na negativní dopady lidské činnosti, které ohrožují život na Zemi, a jejím cílem je rozvíjet odpovědný vztah k přírodě a její ochraně. Podporuje pozitivní vztah k přírodě, estetické vnímání a porozumění přírodním procesům, a formuje hodnoty a postoje k aktivní ochraně přírody. Součástí je také učení se omezení ve prospěch budoucí udržitelnosti planety. (Léblová, 2012)

Jančaříková (2022) vnímá environmentální výchovu jako komplexní proces, který podporuje odpovědnost za přírodu a životní prostředí pro současné i budoucí generace. Zaměřuje se na kreativitu, citlivost a aktivní přístup k řešení problémů, a na formování ekologicky příznivých hodnot a hledání příčin ekologické krize spolu s návrhy na řešení.

6.1 Předškolní věk a environmentální výchova

Naše genetická výbava je výsledkem miliónů let evoluce v přirozeném prostředí. Když se vzdálíme od přírody, vzdálíme se také od sebe samých a našeho genetického základu. Tento nesoulad může vést k patologickým stavům a deprivaci. Děti mohou reagovat přecitlivělostí, agresivitou nebo ztrátou pudu sebezáchovy, případně být příliš bojácné, což je důsledkem vývoje mimo zdravé normy. (Strejčková, 2005)

Současný konzumní životní styl a technicky zaměřená doba vedou k odcizení člověka od přírody. Jak zahraniční, tak české výzkumy potvrzují, že pro zdravý vývoj dětí je kontakt s přírodou nezbytný. Přírodní prostředí poskytuje cenné vzdělávací podněty, které jsou pro děti vhodné, protože lidské smysly se vyvíjely v souladu s přírodou po staletí. V přírodě nejsou zvuky natolik hlasité, aby poškozovaly sluch, ani obrazy tak intenzivní, aby při jejich dlouhodobém pozorování škodily zraku. (Jančaříková, 2010)

Vzduch ve venkovním prostředí je obecně čistší než uvnitř budov, kde je často více oxidu uhličitého, méně kyslíku, více bakterií, plísní a dalších nečistot. (Jančaříková a Kapuciánová, 2013)

Předškolní věk představuje klíčové období vývoje, které si zpravidla nepamatujeme nebo máme zkreslené vzpomínky. Přestože se často neuchová v paměti, má zásadní význam

pro další vývoj a život dítěte. Děti v tomto věkovém období často tráví své volné chvíle s rodiči, sourozenci, prarodiči nebo ve společnosti sousedů. (Jančaříková, 2010)

V tomto období nesou rodiče značnou zodpovědnost za své ratolesti, jelikož velká část předškoláků se neumí samostatně ochránit, neumí jasně sdělit své potřeby a je jednoznačně odkázána na dospělé a jejich péči. (Jančaříková, 2010)

6.2 Vliv environmentální výchovy

Efektivní školní prostředí podporuje rozvoj různých dovedností, včetně environmentální výchovy, například používání eticky vyrobených a recyklovaných materiálů napomáhá dětem chápat hodnotu přírody. Instalace světel s pohybovými senzory přispívá k šetření energií a děti jsou seznamovány s důvody těchto opatření. Prostředí plné rostlin zlepšuje kvalitu vzduchu a estetiku, což propojuje děti s přírodou. V rámci kontinuální nabídky jsou pečlivě vybírány zdroje, které dětem pomáhají porozumět materiálům a jejich vlivu na životní prostředí. Místo vyhazování všech plastových hraček jsou tyto integrovány s nově eticky zakoupenými materiály, a děti jsou vedeny k debatám o jejich použití. Děti se učí o větších konceptech jako odlesňování, klimatické změny a znečištění různými způsoby, včetně výuky v přírodě a použití literatury, která stimuluje empatii a zvídavost. Důležité je, aby děti začaly chápat potřebu respektovat a pečovat o přírodní prostředí a všechny živé bytosti, zkoumat přírodní svět kolem sebe a rozpoznávat různá prostředí od toho, ve kterém žijí. Tento přístup propojuje každodenní zkušenosti dětí s globálním kontextem, což vede k celoživotnímu učení a zlepšení duševního zdraví. Děti se vidí jako odpovědní přispěvatelé k ochraně světa, ve kterém žijí a rostou. (Hubball, 2023)

Environmentální výchova v raném věku, tedy v předškolním a základním vzdělávání, je zásadní pro formování osobnosti dítěte a jeho vztahu k přírodě. V tomto období se vytváří pozitivní postoj k okolnímu světu a emocionální vztah k prostředí, přírodě, sobě i ostatním lidem. Kromě základních znalostí je důležité rozvíjet empatii k přírodě skrze aktivity zaměřené na řešení environmentálních problémů. Klíčové jsou formování hodnot, poznávání přírody a udržitelný životní styl, které rozvíjejí environmentální povědomí a podporují odpovědné chování v budoucnosti. Kontinuita environmentální výchovy je nezbytná. Předškolní vzdělávací instituce jsou prvním krokem v systému environmentální výchovy, kde se děti učí základy racionálního environmentálního

managementu, které pak přenášejí na základní školu. Přestože je potřeba environmentální výchovy rostoucí, naráží na překážky, jako jsou nedostatek času, materiálů, financí a kompetence učitelů. Učitelé často postrádají specifické metody, jak efektivně předávat environmentální znalosti a formovat udržitelné návyky. Environmentální výchova se navíc ne vždy dostatečně integruje do školních programů, což snižuje její účinnost. Pro efektivní environmentální výchovu je nutné její konzistentní začlenění do výukových plánů na všech úrovních vzdělávání. Učitelé by měli být adekvátně připraveni a podporováni, aby mohli účinně začlenit environmentální témata do svých lekcí. Moderní technologie, jako videokonference, mobilní aplikace a virtuální realita, mohou nabídnout nové způsoby, jak děti zapojit do péče o životní prostředí. Důležité je také sledovat efektivitu environmentální výchovy a přizpůsobovat programy podle výsledků. Environmentální výchova v raném věku je zásadní pro rozvoj environmentálního povědomí a udržitelného životního stylu. Kontinuita a integrace této výchovy do všech úrovní vzdělávání jsou klíčové pro její dlouhodobou účinnost. Učitelé potřebují odpovídající přípravu a podporu, aby mohli efektivně předávat environmentální znalosti a dovednosti svým žákům, čímž přispějí k udržitelnému rozvoji a ochraně životního prostředí. (Lamanauskas a Makarskaitė-Petkevičienė, 2023)

6.3 Význam environmentální výchovy pro zdravý vývoj dětí

Podle výzkumů zahraničních i českých odborníků je pro zdravý vývoj dětí klíčový pobyt v přírodě. Zkušenosti mnoha ochránců přírody potvrzují, že čas strávený v přírodě během raného dětství pomáhá dětem pochopit přírodu a její zákonitosti. Burbank, uznávaný šlechtitel, Korbet, vynikající stopař, a Gerald Durrell, významný zoolog a ochránce přírody, dosáhli svého mistrovství díky intenzivnímu prožívání dětství v přírodním prostředí. Rachel Carsonová upozornila na propojení mezi environmentálním znečištěním a zdravotními problémy, zatímco severní příroda sloužila jako hlavní inspirace pro Astrid Lindgrenovou při tvorbě knih jako "Pipi Dlouhá punčocha" a "Ronja, dcera loupežníka." (Jančaříková, 2022)

Podle Jančaříkové (2022) hraje příroda klíčovou vzdělávací úlohu tím, že poskytuje dětem optimální množství stimulů, které jsou pro jejich vývoj ideální. V přírodě nejsou zvuky přehnaně hlasité ani obrazy příliš oslnivé, což napomáhá zdravému senzorickému rozvoji. V poslední době se však lidé stále více vzdalují přírodnímu prostředí. Děti tráví

méně času venku, což negativně ovlivňuje jejich jemnou i hrubou motoriku, vytrvalost, odolnost a celkové zdraví. Narůstá počet logopedických vad, agresivního chování a psychosociálních problémů. Ekopsychologové varují, že nedostatek pobytu v přírodě může způsobit neurózy a další závažné psychické poruchy. Děti si neuvědomují svou potřebu trávit čas v přírodě, protože jejich nervová soustava nedostatečně vysílá signály, které by upozornila na tuto potřebu. Při lidském vývoji lidé přirozeně žili v přírodě, a proto nebylo nutné, aby tělo vysílalo varovné signály o potřebě pobytu venku.

6.4 Cíle environmentální výchovy

Cílem environmentální výchovy (EVVO) je podle Léblové (2012) formovat jedince, kteří mají hluboký zájem o přírodu, chtějí ji poznávat a cítí potřebu ji aktivně chránit. Takoví jedinci jsou vybaveni environmentální senzitivitou a rozumí konceptu udržitelného rozvoje, přičemž chtějí a umějí pro něj něco udělat.

Jančaříková (2022) uvádí, že cílem EVVO není pouze ovlivnění chování lidí, ale také to, aby lidé jednali dobrovolně a vědomě, protože chápou důvody, proč se mají chovat ekologicky. EVVO se snaží naučit lidi žít jinak za změněných podmínek.

Pro vysvětlení významu environmentální výchovy Jančaříková (2022) využívá model "Údolí v lese". Popisuje situaci, kdy v údolí u potoka stojí jeden srub, jehož obyvatelé používají přírodní zdroje pro své potřeby. Přírodní systém si s touto zátěží autoregulačně poradí a zůstává v rovnováze. S příchodem dalších obyvatel se však ekosystém postupně přetíží, což vede ke znečištění vody, úhynu ryb a nemocem mezi lidmi. Ekosystém již není schopen udržet rovnováhu a údolí přestává být vhodným místem k životu.

7 ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ PODLE RVP PV

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV) zdůrazňuje význam environmentální výchovy jako základní složky výchovy malých dětí. Tato složka nejen zvyšuje jejich povědomí o přírodě a životním prostředí, ale také pomáhá formovat hodnoty a postoje potřebné pro udržitelný a odpovědný životní styl.

Cíle environmentální výchovy podle RVP PV zahrnují následující:

- Posilování pozitivního vztahu k přírodě: Je nezbytné, aby se u dětí rozvíjela láska k přírodě a všem živým tvorům, stejně jako pochopení důležitosti ochrany životního prostředí.
- Získávání znalostí a dovedností: Děti by měly získávat základní poznatky o přírodě, ekosystémech a významu biologické rozmanitosti. Důraz je kladen také na rozvoj praktických dovedností, jako je péče o rostliny a zvířata.
- Podpora zodpovědného chování: Environmentální výchova má vést děti k odpovědnému chování vůči přírodě, což zahrnuje každodenní činnosti jako třídění odpadu a šetření vodou. (RVP PV, 2021)

7.1 Klíčové oblasti a metody environmentální výchovy

RVP PV (2021) doporučuje začlenit environmentální výchovu do každodenních aktivit pomocí různých metod a forem práce, jako jsou:

- Využívání přírodního prostředí: Děti by měly co nejvíce času trávit venku, poznávat přírodu a její zákonitosti.
- Projektové učení: Zapojení dětí do projektů zaměřených na environmentální témata, například sázení rostlin, péče o zahrádku nebo účast na úklidu přírody.
- Didaktické hry a aktivity: Používání her a aktivit, které pomáhají dětem pochopit ekologické koncepty, například hra na třídění odpadu nebo simulace ekosystémů.
- Interdisciplinární přístup: Propojování environmentální výchovy s dalšími vzdělávacími oblastmi, jako je výtvarná výchova, matematika nebo jazyková výchova.

7.2 Role pedagoga

Pedagogové mají zásadní roli v implementaci environmentální výchovy podle RVP PV. Jejich úkolem je:

- Motivovat a inspirovat děti: Pedagogové by měli být pro děti vzorem a svým chováním a přístupem k přírodě je motivovat k zájmu o environmentální témata.
- Vytvářet podnětné prostředí: Učitelé by měli vytvářet prostředí podporující zkoumání a objevování přírody, včetně vybavení tříd přírodními materiály a možnostmi pro praktické aktivity.
- Poskytovat adekvátní informace: Pedagogové by měli být dobře informovaní o environmentálních otázkách a schopni předávat dětem věcné a vědecky podložené informace. (RVP PV, 2021)

7.3 Význam environmentální výchovy podle RVP PV

Podle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (RVP PV) hraje environmentální výchova klíčovou roli při formování hodnot a postojů u dětí v raném věku. Tato výchova přispívá k rozvoji respektu k přírodě, porozumění ekologickým principům a odpovědnému chování, což je nezbytné pro udržitelný rozvoj společnosti. Tímto způsobem environmentální výchova napomáhá vytváření generace, která bude schopna reagovat na globální environmentální výzvy a aktivně se zapojovat do ochrany životního prostředí. RVP PV zdůrazňuje důležitost environmentální výchovy jako integrální součásti vzdělávacího procesu. Začlenění této výchovy do každodenních aktivit v předškolních zařízeních podporuje rozvoj hodnot, dovedností a znalostí nezbytných pro udržitelný a odpovědný přístup k přírodě a životnímu prostředí. (RVP PV, 2021)

8 ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA DLE STRATEGIE 2030+

Podle Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+ (Strategie 2030+, 2023) je environmentální výchova považována za zásadní součást vzdělávání. Jejím cílem je připravit studenty na řešení environmentálních problémů a podporovat udržitelný rozvoj. Děti a mládež by měly získat nejen znalosti o přírodních procesech a ekologických principech, ale také dovednosti k aktivní ochraně životního prostředí. Strategie 2030+ zdůrazňuje začlenění environmentálních témat do všech vzdělávacích úrovní. V předškolním vzdělávání je důležité podporovat dětskou zvídavost a zájem o přírodu prostřednictvím praktických aktivit a her. Na základní a střední škole by environmentální témata měla být integrována do různých předmětů a rozvíjet kritické myšlení a schopnost řešit ekologické problémy. Jedním z hlavních cílů je rozvoj environmentální gramotnosti, která zahrnuje nejen znalosti, ale i hodnoty a postoje vedoucí k odpovědnému chování. Žáci by měli být schopni porozumět ekologickým problémům, hodnotit informace a rozhodovat se na základě důkazů a etických principů. Strategie 2030+ také podporuje spolupráci mezi školami, komunitami a dalšími organizacemi. Partnerství a projekty propojující školy s místními komunitami umožňují žákům získávat praktické zkušenosti a uplatňovat své znalosti v reálných situacích, což zvyšuje jejich povědomí o ekologických otázkách a motivuje je k aktivnímu zapojení do ochrany životního prostředí. Celkově Strategie 2030+ představuje komplexní přístup k environmentální výchově, kombinující teoretické znalosti s praktickými dovednostmi a etickými hodnotami. Tento přístup připravuje žáky na to, aby se stali informovanými a angažovanými občany, schopnými čelit výzvám udržitelného rozvoje a přispívat k ochraně životního prostředí.

Praktická část

Cíl praktické části

Cílem praktické části je vytvořit inovativní environmentální výukový program pro předškolní děti, který zahrnuje aktivity jako pěstování avokáda, provádění environmentálních pokusů, pozorování růstu semínek a seznamování se s exotickým ovocem. Tento program má za úkol podporovat ekologické povědomí, praktické dovednosti, mít pozitivní vztah a zájem o přírodu u předškolních dětí. Zahrnuje praktické činnosti, které umožní dětem aktivně se zapojit a získávat zkušenosti prostřednictvím hry a experimentování. Sleduje a dokumentuje průběh aktivit a reakce dětí během plnění programu. Program byl realizován heterogenní třídou o patnácti dětech ve věku od tří do šesti let.

V praktické části této bakalářské práce byla provedena evaluace činností dětí zaměřených na jejich interakci s přírodou a poznávání exotického ovoce. Pro hodnocení těchto aktivit byly využity různé metody jako „dejte palec nahoru," mluvící předmět, pohybová evaluace, kamarádské hodnocení, včetně pozorování, sebehodnocení a reflexních diskusí. (Příloha č. 23)

Evaluace se soustředila na tři hlavní oblasti:

- **Zapojení a aktivní účast:** Hodnoceno bylo, jak aktivně se děti účastnily jednotlivých činností a zda projevily zájem a nadšení.
- **Spolupráce a komunikace:** Zkoumáno bylo, jak děti spolupracovaly při společném pěstování avokáda a při sdílení poznatků o exotických plodech.
- **Rozvoj dovedností a znalostí:** Posuzována byla kreativita a originalita dětí při pěstování rostlin a jejich schopnost rozpoznávat a popisovat exotické ovoce.

Tyto metody poskytly komplexní pohled na účinnost a přínosy těchto vzdělávacích aktivit a umožnily získat cennou zpětnou vazbu jak od dětí, tak od pedagogů.

1 LIDSKÉ TĚLO A ROSTLINY

Abychom porozuměli životu rostlin, je třeba nejprve porozumět fungování lidského těla. Následně se zaměříme na části rostliny ve srovnání s tělem člověka.

Cíle:

- Poznat části lidského těla
- Osvojit si poznatky o některých lidských orgánech a jejich funkcích
- Mít povědomí o rostlinách a částech, ze kterých se rostlina skládá

Nabídka činností:

- Pozorování rostliny
- Hudební a hudebně pohybové hry

Úvodní píseň

Já jsem tu

Děti zpívají píseň a ukazují na jednotlivé části těla

„Já jsem tu, já jsem tu, já jsem tu.

Je to tak, je to tak, opravdu.

Já mám nohy, já mám ruce,

já mám hlavu, taky srdce.

A celým tělem já jsem tu,

je to tak, je to tak, opravdu.“ (inspirováno pedagogikou Franze Ketta)

Prostor pro diskusi v komunikačním kruhu:

Jaké máme vědomosti o lidském těle?

Pomůcky:

- Demonstrační obrázky částí těla a jejich orgánů

Otázky:

- K čemu slouží jednotlivé části těla z písně?

  (nohy na chození; ruce na manipulaci s předměty; hlava na myšlení, jezení, mluvení; srdce na pumpování krve do celého těla, bez srdce bychom nemohli žít)

- Jaké máme orgány v těle?

  (na demonstračních obrázcích si ukážeme a popíšeme funkci jednotlivých orgánů: žaludek – zpracování potravy, srdce – cirkulace krve, plíce – přenos kyslíku, mozek - myšlení)

Zpětná vazba:

Pozitivní aspekty: Všechny děti se aktivně zapojily do diskuse a odpovídaly na otázky. Děti projevily velký zájem o demonstrační obrázky a jejich vysvětlení. Děti se naučily formulovat své odpovědi a reagovat na otázky učitelky i spolužáků. Děti získaly základní povědomí o funkcích různých částí těla a orgánů. Použití obrázků pomohlo dětem lépe pochopit a zapamatovat si informace Diskuse v kruhu podpořila spolupráci mezi dětmi a učila je respektovat názory ostatních.

Oblasti pro zlepšení: Zahrnout více praktických ukázek a experimentů, které by dětem umožnily lépe pochopit anatomii a fyziologii lidského těla. Vytvořit interaktivní hry a aktivity, které by podpořily hlubší porozumění a zapamatování informací.

Závěr: Celkově byla aktivita přínosná pro rozvoj vědomostí, komunikačních a sociálních dovedností dětí

1.1 Rostlina a její části v porovnání s lidským tělem

Pozorování

Ukážeme si s dětmi rostlinu *(bambus v průhledné nádobě případně jiná pokojová rostlina)*, kde bude patrné, z jakých částí se rostlina skládá. Vedle rostliny se postaví jedno z dětí, které se bude chtít stát na chvíli tzv. modelem, aby byl patrný rozdíl mezi lidským tělem a tělem rostliny

Otázky:

- Z jakých částí se skládá lidské tělo? (hlava, krk, trup, ruce, nohy)

- Z jakých částí se skládá rostlina? (kořen, stonek, list, květ, případně plod)
- Má rostlina stejné orgány jako člověk? (nemá)
- Čím přijímá rostlina minerální látky neboli živiny? (kořeny)
- Čím rostlina dýchá? (listy)
- Je vyšší rostlina, kterou jsme aktuálně pozorovali nebo model? (model – dítě)
- Může být vyšší rostlina než člověk? (může)
- Má více částí těla člověk nebo rostlina? (člověk)

Zpětná vazba:

Pozitivní aspekty: Děti byly aktivně zapojeny do pozorování a srovnávání rostliny s lidským tělem. Zapojení dítěte jako modelu zvýšilo jejich zájem a zapojení do činnosti. Otázky podnítily děti k zamyšlení a porovnávání, což podporuje jejich kritické myšlení a schopnost analyzovat informace. Průhledná nádoba umožnila dětem vidět kořeny, což bylo velmi efektivní pro pochopení, jak rostliny přijímají živiny.

Oblasti pro zlepšení: Některé děti měly tendenci ztrácet pozornost po delší době, takže by bylo vhodné činnost zkrátit nebo ji rozdělit do několika kratších aktivit. Některé děti měly obtíže porozumět složitějším pojmům, jako je příjem minerálních látek, takže by bylo užitečné používat jednodušší jazyk nebo vizuální pomůcky. Možná by bylo dobré zahrnout i fyzickou aktivitu nebo hru, aby se děti mohly mezi pozorováním pohybovat a udržet si tak pozornost.

Závěr: Aktivita byla úspěšná v dosažení svého cíle seznámit děti s rozdíly mezi rostlinami a lidským tělem. Děti byly nadšené a zapojené, což ukazuje, že praktické a vizuální učení je pro ně velmi efektivní. Pro příště by bylo vhodné zohlednit potřebu kratších a více dynamických aktivit, aby si děti udržely pozornost po celou dobu činnosti.

Pohybová hra

Dotkni se (Příloha č. 7)

Pustíme si píseň „Moje telo“ (Miro Jaros, 2017), kterou si nejprve poslechneme. Ve chvíli, kdy uslyšíme název části těla či samotné slovo tělo, tleskneme.

Otázka:

- Jakým jazykem je písnička zpívána (Slovensky)

- Rozuměli jsme tomuto jazyku i když to není český jazyk? (Ano, jazyk ve velmi podobný českému jazyku)
- Jaké části těla jste v písni slyšeli? (tělo, ruka, prsty, dlaň, tělo, srdíčko, hlava, ruce, boky, nohy, kolena, kosti, svaly, ústa, mozek, uši)

Jednotlivých částí těla, která zazněla v písni, se na svém těle dotkneme.

Poté děti na píseň libovolně tančí. V průběhu si píseň několikrát zastavíme. Při každém zastavení učitelka sdělí část těla a děti se své části těla dotknou. Poslední fáze hry: děti utvoří dvojice, píseň si opět v průběhu hraní několikrát zastaví a během zastavení učitelka nebo dítě říká jednotlivé části těla, tentokrát se děti dotknou příslušné části druhého dítěte, se kterým jsou ve dvojici. Poté se utvoří trojice, čtveřice atd. a pokaždé se v dané skupince děti dotknou navzájem jednotlivé části těla.

Např. určíme čtveřice. Seskupíme se po čtyřech a společně tančíme v dané čtveřici. Po chvíli stopneme hudbu a určíme příslušnou část, které se dotkneme. Budou to ruce. V dané čtveřici se všichni pochytáme za ruce tak, aby žádný z nás neměl volnou ruku.

Pozn. můžeme mást děti tím, že budeme říkat místo částí lidské těla části rostliny.

2 RŮST ROSTLINY

Jak ze semene vyrostla rostlina

Praktické poznávání růstu rostliny a jejich zákonitostí pro růst pomocí dramatizace, pozorování, pokusů, práce s naučným materiálem. Na základě prožitkové učení si budeme schopni odpovědět na otázku: „Jak je možné, že ze semene vyroste rostlina?“

Cíle:

- Rozvíjet schopnost spolupracovat ve skupinách
- Pochopit princip růstu rostlin
- Prakticky poznávat vlivy a podmínky pro život rostlin a lidí na planetě Zemi

Nabídka činností:

- Kooperativní učení
- Dramatizace
- Pohybové a hudebně-pohybové hry
- Pokusy a experimenty
- Báseň s pohybem
- Práce s hudebními nástroji

Prostor pro diskusi v komunikačním kruhu

Jak rostlina vyrostla ze země

Pomůcky:

- „Příběh o semínku – Co ze mě asi bude?“ (Příloha č. 1)

Povíme si příběh, jak rostlina vyrostla ze semene: „Příběh o semínku – Co ze mě asi bude?“ (Krátká, Štorková, Schreiberová, nd)

Otázky:

- Jaké části rostliny byly zmíněny v příběhu? (kořeny, kmen, koruna, klíček, stonek, listy, květy, bobule, lusky)
- Jaké rostliny jsme si z příběhu zapamatovali? (strom, bylinka, květina, zelenina)
- Jak se přesně rostliny jmenovaly? (dub, pampeliška, šípková růže, hrášek)

Kooperativní učení

Skládání obrázku ve skupinách

Pomůcky:

- Bambus ve skleněné nádobě či jiná pokojová rostlina
- Obrázek stromu, byliny, květiny a zeleniny (dub, smetanka lékařská, šípková růže, hrách setý)
- Rozstříhaný obrázek rostliny (Příloha č. 2)

Popíšeme si znovu jednotlivé části rostliny, které jsme slyšeli v příběhu. Nejprve opět na praktické ukázce bambusu či zelence chocholatého. Na obrázcích si ukážeme, jak vypadá strom, bylina, květina a zelenina. Rozdělíme se do čtyř skupin, kde každá skupina poskládá jeden rozstříhaný druh rostliny z příběhu a následovně přiřadí správný název rostlině.

Po skládání si zopakujeme část příběhu, ve kterém je zmíněno, jak rostlina roste a použijeme k tomu demonstrační obrázky.

Otázky:

- Přijímá rostlina potravu? (Ano, zelené rostliny přijímají potravu pomocí fotosyntézy)
- Prostřednictvím čeho rostlina dýchá? (listy)
- Roste vzpřímeně? (Některé ano, například některé statné stromy)
- Umí se rostlina pohybovat? (Ano, ale pohyb není tak rychlý a patrný jako u živočichů)

Zpětná vazba:

Zpětná vazba k samotnému Kooperativnímu učení

Pozitivní aspekty: Děti se naučily spolupracovat ve skupinách, což podporuje rozvoj sociálních dovedností a schopnost týmové práce. Skupinová práce pomohla dětem učit se od sebe navzájem a společně řešit problémy.

Oblasti pro zlepšení: Mohlo by být užitečné poskytnout každé skupině různé úrovně obtížnosti, aby se zajistilo, že všechny děti jsou zapojené a že každé dítě má možnost přispět podle svých schopností. Učitel by mohl více podporovat diskusi mezi skupinami po dokončení úkolu, aby děti mohly sdílet své poznatky a zkušenosti.

Skládání obrázku

Pozitivní aspekty: Skládání obrázků umožnilo dětem vizuálně pochopit strukturu a části rostlin, což podporuje lepší zapamatování a porozumění.

Oblasti pro zlepšení: Může být užitečné mít více druhů rostlin k dispozici, aby se rozšířilo spektrum znalostí dětí. Učitel by mohl zařadit další aktivity, které by rozšířily porozumění, například kreslení vlastních rostlin nebo výlety do přírody za účelem pozorování rostlin.

Opakování příběhu

Pozitivní aspekty: Opakování příběhu pomohlo dětem upevnit znalosti a spojit teoretické informace s praktickými ukázkami. Použití demonstračních obrázků podpořilo vizuální učení a pomohlo dětem lépe si představit proces růstu rostlin.

Oblasti pro zlepšení: Mohlo by být užitečné zahrnout více interaktivních prvků, například role-playing nebo dramatizaci příběhu, aby děti byly aktivněji zapojeny. Učitel by mohl poskytnout dětem více času na diskusi a otázky, aby se zajistilo, že všechny děti mají možnost plně porozumět a zapojit se do tématu.

Závěr: Celkově byla činnost úspěšná. Kombinace praktických ukázek, kooperativního učení a vizuálních pomůcek pomohla dětem lépe porozumět strukturám a funkcím rostlin, stejně jako rozvíjet důležité sociální a kognitivní dovednosti.

Hudebně-pohybová hra

Dramatizace růstu rostlin (Příloha č. 8)

Pomůcky:

- Hudební přehrávač

Na základě kolektivní práce stavby těla rostliny si společně vyzkoušíme růst rostliny z našeho těla na relaxační hudbu. Děti jsou motivovány k dramatizaci a průběžně se přidávají.

Postup motivace:

Nejprve zasejeme semínko (jedno dítě se stane semenem rostliny – lehne si na zem).

Ze semínka vyroste kořen (další dítě se připojí k dítěti, které představuje semeno rostliny, do tvaru vyrůstajícího kořene, leží vedle prvního dítěte).

Kořen se rozrůstá (postupně se ke kořínku vleže připojují další děti, které se stávají rostoucími kořeny rostliny).

Z kořene začíná růst stonek (jedno dítě si lehne se skrčenýma nohama hlavou k dítěti, které dramatizuje semeno rostliny).

A postupně roste do výšky (dítě vleže natahuje nohy. Vleže se postupně napřimuje).

Na stonku začínají růst větve (k napřímenému dítěti představující stonek se z každé strany připojí jedno dítě, hlavou kolmo ke „stonku“)

a z větví raší listy. (děti, které se připojily jako poslední, roznoží).

Nakonec na rostlině díky svitu Slunce vyroste krásný barevný květ (zbytek dětí se kolem nohou dítěte představující stonek poskládá do kruhového tvaru, aby byl vytvořen květ rostliny podobný nakresleným slunečním paprskům).

A rostlina již celá vyrostla. Čerpá za pomoci svých kořenů živiny z půdy, které potřebuje ke svému růstu, za pomocí listů čerpá a zpracovává sluneční záření, aby byla krásně zelená a její barevný květ se otáčí za slunečním svitem.

2.1 Co potřebují rostliny k životu?

Pokus

Za jakých podmínek mohou semena rostlin vyklíčit a růst? (Příloha č. 9)

Pomůcky:

- Naklíčená semena ředkvičky v různých stádiích růstu
- Naklíčené fazole mungo
- Čtyři misky
- Nenaklíčená semena ředkvičky
- Tři kuchyňské ubrousky

Ukážeme si naklíčená semena ředkvičky v různých stádiích růstu, porovnáme rozdíl, můžeme je dokonce i ochutnat. Semena ředkvičky jsou lehce ostrá, proto porovnáváme chutě i s naklíčenými fazolemi mungo. Zkusíme si sami vytvořit různé podmínky pro

možný růst semen. Na dno první misky dáme samotná semena. Do misky druhé umístíme opět na její dno nejprve navlhčený ubrousek a na to nasypeme semena rostliny. Obě misky položíme na vnitřní okenní parapet. Do třetí a stejně tak čtvrté misky vložíme na dno opět navlhčený ubrousek, na něj dáme opět semena. Třetí miska bude umístěna v chladné místnosti, např. v lednici a čtvrtá miska bude v permanentně tmavé místnosti, např. ve skříňce. Misky budeme během týdne pozorovat a porovnávat stav klíčení jednotlivých semen.

Zpětná vazba:

Pozitivní aspekty: Děti se zapojily do praktického experimentu, což jim umožnilo pochopit podmínky nutné pro klíčení semen.

Možnost ochutnat naklíčená semena ředkvičky a fazole mungo obohatila smyslové vnímání dětí a prohloubila jejich zkušenosti.

Oblasti pro zlepšení: Delší pozorovací období, prodloužení doby pozorování by umožnilo dětem vidět více fází růstu rostlin a lépe pochopit celý proces.

Více variací podmínek, přidání dalších variací, jako je různá vlhkost nebo typy půdy, by mohlo rozšířit experiment a ukázat více faktorů ovlivňujících klíčení. Povzbuzení dětí k vedení deníku s pozorováními a kresbami by mohlo pomoci lépe sledovat a analyzovat výsledky experimentu.

Závěr: Pokus byl velmi přínosný a edukativní, umožnil dětem pochopit důležité aspekty růstu rostlin a význam různých podmínek pro klíčení. Děti byly aktivně zapojené a nadšené z experimentu, což je důležité pro jejich vzdělávací rozvoj. Některá vylepšení, jako je delší pozorovací období a přidání více variací podmínek, by mohla tuto aktivitu ještě více obohatit.

Filozofování s dětmi

Otázka:

- Co potřebují rostliny k životu?

Filozofujeme s dětmi nad tím, co na základě vytvořeného pokusu potřebuje rostlina k přežití, kde se zřejmě bude semenům nejvíce a kde naopak nejméně dařit ve srovnání s tím, co potřebuje člověk k životu, aby přežil. Zatím si nebudeme prozrazovat správnou

odpověď na otázku, jelikož se k odpovědi prostřednictvím prožitkového učení dostaneme.

- Potřebují rostliny k životu vodu? (Ano, potřebují)
- Jak získává rostlina vodu? (Vodu rostlina saje z půdy pomocí kořenů)
- Co by se stalo, kdyby rostlina neměla již nikdy žádný přístup k vodě? (uhynula by)
- Kde všude kolem nás můžeme najít vodu? (prohlížení globusu, map, hledání v přenosném počítači krajiny s lesem, rybníkem, řekou; hledání vodních zdrojů v prostorách mateřské školy, v domácnosti).

Zpětná vazba:

Aktivita "Filozofování s dětmi o rostlinách" byla úspěšná v zapojení dětí a rozvíjení jejich znalostí o základních potřebách rostlin a rozdílech mezi rostlinami a lidským tělem. Děti si prakticky ověřily, co rostliny potřebují k životu, a rozvinuly své kritické myšlení a schopnost spolupracovat. Na základě předchozích experimentů bylo diskusí ověřeno, jak děti velmi obohatily jejich vzdělávací zkušenost.

2.1.1 Voda

Pokus

Pátráme po vodě (Příloha č. 10)

Pomůcky:

- Tác
- Dva kusy látek
- Jablko
- Trs trávy
- Papírové ubrousky (kuchyňské utěrky)
- Struhadlo
- Palička na maso

Na tác umístíme dva kusy látek, přičemž jeden z nich je mokrý a druhý suchý. Ověříme si to tak, že se dotkneme obou kusů látek.

Otázka:

- Jak zjistíme, že je v látce voda i přes to, že se látky nedotkneme?

  Položíme papírovou utěrku na obě látky. Papír, který leží na mokré látce, se promočí. Stejný pokus aplikujeme na jablko a trávu.

  Otázka na zamyšlení:

- Je v jablku a v trávě voda?

  Papírovou utěrku položíme na jablko (utěrka zůstane suchá). Jablko opatrně nastrouháme společně s dětmi a na nastrouhané jablko opět položíme utěrku. (Utěrka nasákne vodu.)

- Je voda i v trávě?

  Papírovou utěrku položíme i na trs trávy, která není utržená ráno, tzn. není od rosy (utěrka zůstane suchá). Položíme trs trávy mezi dvě papírové utěrky a trs roztlučeme paličkou na maso (utěrky jsou mokré)

- Kde se tedy v přírodě nachází voda?

  Závěr pokusu a odpověď na otázku:

- Voda je všude kolem nás. Nachází se v živých organismech, v rostlinách. Každý živočich a rostlina potřebují k životu vodu, včetně lidského organismu.

Pokus

Z čeho se skládá voda? (Příloha č. 11)

Pomůcky:

- Vědro
- Plastové míčky
- Lehký předmět (např. tenká kniha)
- Těžký předmět (např. hračka – větší dětské auto)
- Plastová stavebnice, tužka, malý model auta, papír

Veškerá voda se skládá z molekul, které jsou malé částice. Molekuly si můžeme představit jako kuličky.

Otázka:

- Vidíme ve vodě molekuly? (nevidíme, protože jsou moc malé)

Představíme si molekuly zvětšené. Do vědra umístíme plastové míčky, které představují molekuly těsně vedle sebe. Tyto molekuly dokáží unést lehký předmět. Ve třídě najdeme lehký předmět a položíme jej na vytvořený model molekul. Naopak těžký předmět se propadne. Ve třídě najdeme předmět tak těžký, že uměle vytvořené molekuly neudrží. Tento pokus ověříme i se skutečnými molekulami ve vodě. Do velké misky s vodou položíme různé předměty, například kus plastové stavebnice, tužku, hračku a další předměty, abychom ověřili, zda je molekuly vody unesou či nikoliv.

Otázka:

- Unesou molekuly vody i člověka? (Ano, ale jen ve velké ploše, to znamená například v bazénu nebo v rybníce)

Pohybová hra

Na molekuly

Pomůcky:

- Hudební nástroj tamburína a bubínek

Zahrajeme si hru na molekuly vody. Staneme se molekulami vody. Molekuly se rozutekly po koberci. Poskakují, pohupují se do rytmu hry na tamburínu. Ve chvíli, kdy přestane hrát hudba, se molekuly spojí na určitý počet. Pokud zazní číslo tři, spojí se tři molekuly vody. Pokud zůstane nějaké molekula osamocena, pokusíme se ji zachránit a připojit se k ní.

Pokus

Analyzujeme charakteristiky vody

Zkoumáme vodu všemi smysly.

Pomůcky:

- Pro každé dítě hrnek s vodou
- Miska s vodou

Otázka:

- Jak chutná voda? Nalijeme si vodu do hrnečku a ochutnáme ji (bez příchutě)
- Jak voní voda? Přivoníme si ke svému hrnku s vodou. (Bez zápachu)
- Jaká je voda na pohmat? Namočíme si ruku do misky s vodou. (Mokrá)
- Jaké zvuky vydává voda? Pustíme vodu v koupelně, zahýbeme zápěstím v misce s vodou, vylijeme vodu z hrnečku do misky.

Na všechny otázky si odpovíme až po praktickém vyzkoušení.

Pokus

Oběh vody v přírodě (Příloha č. 12)

Pomůcky:

- 5 l zavařovací sklenice
- Zemina
- Misky s vodou
- Drn trávy
- Skleněná tabulka sloužící jako poklop sklenice
- Kousky ledu

Otázka:

- Co je to koloběh života? (narodíme se, žijeme život, zemřeme)
- Co se děje v přírodě s vodou (i voda má svůj koloběh)

Na dno sklenice nasypeme zeminu. Na zeminu položíme misku s vodou a kolem misku obložíme drny trávy. Hrdlo sklenice přikryjeme skleněnou tabulí a sklenici postavíme na vnitřní parapet, kam přes den nejvíce svítí Slunce. Sklenici průběžně pozorujeme. Všímáme si změn, které vytváří Slunce tím, jak na naši vytvořenou krajinu působí. Po pár dnech můžeme zpozorovat na skleněné tabuli kapičky vody. Tyto kapky vody společně ochladíme kusem ledu. Kapky začnou padat zpět do trávy a celý tento proces bude znázorňovat jev, který nazýváme déšť.

Pohybová hra

Vytváříme koloběh vody

Pomůcky:

- Hudební přehrávač

Stáváme se molekulami vody v moři. Pro autentičnost prostředí si pouštíme nahrávku mořských vln (Youtube.com). Pohybujeme se v rytmu znějících vln. Zpomaluje se. Slunce vychází, jeho intenzita roste a zahřívá vodu, což znamená, že se co nejlehčími kroky pohybujeme po podlaze a představujeme si, že se odpařujeme směrem vzhůru do vzduchu. Poté jako molekuly poskakujeme snožmo na místě, nejprve pomalu. Zrychlujeme, a nakonec skáčeme jako molekuly, které stoupají směrem vzhůru k nebi. Začínáme se sdružovat do dvojic, postupně se spojujeme s dalšími molekulami vody. Nakonec se všichni spojíme do oválného útvaru. Všechny molekuly vody jsou nyní propojené. Nejprve tvoří malé kapky vody, ze kterých se následně stává mrak. Stojíme co nejblíže k sobě, aby nám bylo těsno. Začíná foukat vítr, pohybujeme se přes třídu malými krůčky, vítr fouká do nás i do dalších mraků a všechny nás odnáší nad hory. Jsme pohromadě s dalšími mraky a stáváme se těžkými, takže se už neudržíme. Prší! Rozpojujeme se a padáme směrem k zemi. Pomalu se rozbíháme po třídě a vyslovujeme – kap, kapity, kap. Jako kapky vody si leháme na zem a relaxujeme. Posloucháme zvuky deště (Youtube.com) a cítíme, jak k nám dopadají ostatní kapky z mraků.

Zpětná vazba:

1. Pokus: Pátráme po vodě

Pozitivní aspekty: Děti byly aktivně zapojeny do pokusu, což podporovalo jejich zvídavost a učení skrze dotyk a vizuální vjemy. Děti měly možnost vidět přímý důkaz o přítomnosti vody v různých materiálech, což pomohlo konkretizovat teoretické informace. Děti pracovaly společně na pokusu, což podporovalo týmovou spolupráci a komunikaci.

Oblasti pro zlepšení: Může být přidáno více různých materiálů, aby děti mohly zkoumat různé stupně vlhkosti. Větší prostor pro diskuzi o výsledcích pokusu by mohl prohloubit jejich porozumění a reflexi.

2. Pokus: Z čeho se skládá voda?

Pozitivní aspekty: Použití plastových míčků jako modelu molekul vody dětem pomohlo lépe pochopit abstraktní koncept molekul. Testování různých předmětů na vodě přineslo praktický prvek do výuky, což usnadnilo porozumění, proč některé předměty plavou a jiné ne.

Oblasti pro zlepšení: Přidání dalších experimentů, které by mohly ukázat různé vlastnosti vody (např. povrchové napětí). Více času věnovaného vysvětlení, jak a proč molekuly drží pohromadě.

3. Pohybová hra: Na molekuly

Pozitivní aspekty: Děti měly možnost se hýbat a současně učit, což podporuje jejich fyzický i mentální rozvoj. Hra podporovala kreativitu a spolupráci mezi dětmi, což je důležité pro sociální rozvoj.

Oblasti pro zlepšení: Hra by mohla být rozšířena o různé úrovně složitosti, aby byla zajímavá pro děti různého věku a schopností.

4. Pokus: Analyzujeme charakteristiky vody

Pozitivní aspekty: Děti mohly prozkoumat vodu všemi smysly, což podporuje hlubší pochopení její podstaty.

Samostatné objevování: Děti měly možnost samostatně zkoumat a diskutovat své objevy.

Oblasti pro zlepšení: Mohly by být přidány aktivity, které by ukázaly, jak se voda mění (např. změny skupenství). Přidání dalších senzorických zkoušek, například sledování, jak se voda chová při různých teplotách.

5. Pokus: Oběh vody v přírodě

Pozitivní aspekty: Děti mohly pozorovat proces, který simuluje koloběh vody v přírodě, což jim poskytlo jasnou představu o tomto přírodním jevu. Pokus vyžadoval delší dobu pozorování, což pomohlo dětem pochopit, že některé procesy v přírodě nejsou okamžité.

Oblasti pro zlepšení: Poskytnutí vizuálních pomůcek, které by dětem pomohly lépe pochopit teoretické pozadí koloběhu vody. Přidání dalších experimentů, které by ukázaly například vliv teploty na rychlost odpařování vody.

6. Pohybová hra: Vytváříme koloběh vody

Pozitivní aspekty: Hra byla dynamická a děti se mohly aktivně pohybovat, což napomáhá učení prostřednictvím pohybu. Zvuky mořských vln a deště byly relaxační a děti si mohly představit reálný koloběh vody.

Možná vylepšení: Zapojit více scénářů do hry, například simulovat různé fáze dne a noci v koloběhu vody. Umožnit dětem vytvářet vlastní příběhy o koloběhu vody.

Závěr: Činnosti prováděné v předškolním zařízení byly velmi efektivní v rozvoji zvídavosti, praktického učení a spolupráce mezi dětmi. Děti měly možnost zkoumat různé aspekty vody skrze praktické pokusy a hry, což podporovalo jejich smyslové a kognitivní dovednosti. Aby byla výuka ještě efektivnější, mohou být aktivity rozšířeny o další experimenty, které by přinesly více hloubkového poznání. Celkově byly tyto činnosti velmi přínosné a poskytly dětem pevný základ pro pochopení základních přírodních procesů.

Báseň s pohybem

Déšť

„Kap, kap, kap, kapi, kapi, kap.	(klepání ukazovákem do dlaně)
Prší, prší, kam půjdeme.	(naznačit pohybem prstů déšť, ruce ve vzpažení do připažení)
V dešti zůstat nemůžeme.	(otáčení hlavou do stran)
Schováme se pod okap,	(sed do dřepu)
tam to kape kapi, kap.	(klepání ukazovákem do dlaně)
Kap, kap, kap, kapi, kapi, kap.	(klepání ukazovákem do dlaně)
Prší, prší, to je vody,	(naznačit pohybem prstů déšť,

	ruce ve vzpažení do připažení)
nebojme se nepohody.	(otáčení hlavou do stran)
Pod stromem se schováme,	(sed do dřepu, sepnuté ruce nad hlavou – strom)
na sluníčko počkáme.	(rukama naznačit tvar slunce)
Kap, kap, kapi, kapi, kap.	(klepání ukazovákem do dlaně)
Prší, prší, prší ještě,	(naznačit pohybem prstů déšť,
	ruce vzpažení do připažení)
to je vody, to je deště.	(dlaně položit na tváře)
Schováme se pod keřem,	(sed v dřepu)
až přestane, půjdeme ven.“	(stoj, chůze na místě)“

(Sloupová, 2014, s. 58)

Hudebně pohybová hra

Ztvárnění zvuků deště pomocí těla a následně hudebních nástrojů

Už jsme si vyzkoušeli, jaké to je, být molekulami, mraky, kapkami deště a nyní si vytvoříme z vlastního těla pro změnu zvuky deště. Stoupneme si vedle sebe do kruhového tvaru. Začneme pomalým a nepravidelným jemným ťukáním dvěma prsty každé ruky (ukazováčkem a prostředníčkem) do sebe. Ťukáme silněji. Místo dvou prstů tleskáme dlaněmi o sebe. Nejprve opět lehce a pomalu, postupně tleskání nabírá na intenzitě a na rychlosti. Nyní dlaněmi tleskáme do stehen. Ruce se střídají, zachováme stejné tempo jako tomu bylo, když tleskaly pouze ruce. Přidáváme na intenzitě a na rychlosti. Ruce plácají do stehen rychle a intenzivně. Tento zvuk občas doprovodí skok snožný jakožto hrom. Plácání do stehen zpomaluje. Intenzita klesá. Vracíme se zpět do tleskání dlaní o sebe, nejprve silně, poté slaběji a pomalu. Místo dlaní použijeme opět ukazováčky s prostředníčky a jen lehounce a potichu ťukáme. Nakonec přestaneme ťukat úplně. Kdo bude chtít, může se stát dirigentem a řídit déšť, ostatní podle něj hrají na své tělo a přidávají na intenzitě.

Obměna hry:

Pomůcky:

- Hudební nástroje: zvonkohry s paličkami, dřívka, drhla, bubínky

Jsme v půlkruhu. Máme rozdělené hudební nástroje. Zleva je skupinka se zvonkohrou, následuje menší mezera, poté skupinka s dřívky, mezera, skupinka s drhly a bubínky. Uprostřed sedí dirigent. Soustředíme se na dirigenta, který ukáže na první skupinku se zvonkohrou, na kterou se hraje jemně a pomalu. Poté zvonkohru vystřídají dřívka, která již hrají rychleji a jsou více slyšet. Dřívka přestanou hrát a začínají drhla. Paličky mohou hrát přes celá drhla a ťukat na jejich konce dle libosti. A nakonec hrají bubínky, intenzivně a rychle. Poté se vracíme zpět k drhlům, hra již není tak intenzivní a rychlá, po drhlech hrají dřívka, pomalu a lehce, a nakonec skončí svou hru zvonkohry jemným zvukem, který nám představuje konec deště. Roli dirigenta si může vyzkoušet kdokoliv z nás. Můžeme i experimentovat ve volbě pořadí hudebních nástroje a v jejich intenzitě, a to ukazováním nahoru či dolů, což bude změna intenzity a ukazováním na jednotlivé skupiny hráčů.

2.1.2 Slunce

Pohybová hra

Jak semeno začíná svůj proces probouzení?

Pomůcky:

- Hudební nástroje: triangl, zvonkohra s paličkou

Stojíme v kruhu a kdo chce, má zavřené oči. Stali jsme se semeny rostlin. Každý si představí, jakou rostlinou by se chtěl stát neboli v jakou rostlinu on jako semeno vyroste. Jeden z nás představuje vodu. Voda vyšle životodárnou kapku. Vyšle ji tak, že zahraje jeden tón na triangl a kdo měl zavřené oči, tak je po zaznění tónu otevře. Další z nás se nyní stane Sluncem. Slunce vyšle pro změnu životodárný paprsek, a to podobným způsobem, akorát místo trianglu zahraje 3 tóny na zvonkohru. Ve hře na hudební nástroj se může vystřídat více osob, ostatní nemusí v kruhu stát, ale mohou jít do podřepu a na signál si stoupnou. Místo kruhového tvaru se mohou ostatní představující semena rostlin libovolně rozmístit po prostoru, lehnout si na zem a na zaznění tónu vyrůst, tzn.

postupně se protáhnout jako by rostly kořeny a následně jít do podřepu a z podřepu postupně stoupat s narovnáním páteře obratel po obratli.

Motivační pohádka

Jak Slunce nesvítilo (Sloupová, 2014, str. 55)

Pomůcky:

- Pohádka „Jak Slunce nesvítilo“ (Příloha č. 3)

Pokus

Ukázka přeměny tepla od slunečního zdroje

Pomůcky:

- Globus
- Malé červené kolečko o průměru 0,5cm
- Baterka
- Fén

Zatemníme si místnost, ve které jsme. Na globusu si ukážeme místo, kde se nacházíme, kde se nachází naše země, ve které žijeme, Česká republika. Toto místo označíme červeným kolečkem. Slunce bude demonstrovat velká baterka. Zmenšeným modelem Země budeme kroužit kolem pomyslného Slunce. Je důležité, abychom si připomenuli, že tím, že Země obíhá okolo Slunce, se mění roční období. Tento proces je mnohem pomalejší než proces, který se právě odehrává. Můžeme si všimnout, že v každém ročním období svítí na červené kolečko Slunce z jiné vzdálenosti. Takže síla Slunce je v každém ročním období jiná. Zkusíme přijít na to, jaké bude roční období, když bude Slunce naší zemi nejblíže a v jakém ročním období se budeme nacházet, když bude Slunce nejdál. Abychom si tuto situaci dovedli lépe představit, stoupneme si do bezpečné vzdálenosti k zapnutému fénu, abychom si uvědomili, jak fén v naší blízkosti hřeje. Poté si stoupneme od fénu natolik daleko, abychom z něj necítili žádnou teplotu.

Zpětná vazba:

Pozitivní aspekty: Činnost byla interaktivní a zapojila děti přímo do pokusu, což zvyšuje jejich zájem a porozumění. Použití globusu a baterky jako modelu Země a Slunce pomohlo dětem vizualizovat a lépe pochopit složité koncepty jako změnu ročních období. Zkušenost s fénem umožnila dětem zažít fyzický pocit tepla a chladu, což jim pomohlo lépe pochopit koncepty týkající se tepla a vzdálenosti. Aktivita podporovala spolupráci mezi dětmi, kdy jedno dítě drželo globus, další baterku a ostatní pozorovaly a diskutovaly.

Oblasti pro zlepšení: Mohli bychom přidat více informací o tom, jak přesně změny vzdálenosti Slunce ovlivňují teplotu a roční období. Použití dalších modelů nebo ilustrací by mohlo pomoci ještě více prohloubit pochopení dětí. Po každé části pokusu bychom mohli dětem položit otázky, aby se ujistilo, že všichni správně porozuměli dané fázi.

Bezpečnostní opatření: Připomenutí bezpečnostních pravidel při používání fénu by bylo vhodné, aby se předešlo možným nehodám.

Závěr: Aktivita byla velmi úspěšná při zapojení dětí a pomohla jim vizualizovat a pochopit koncept změny ročních období a vlivu vzdálenosti na teplotu. Děti byly zaujaté a aktivně se zapojovaly do pokusu. Vylepšení detailnějšího vysvětlení a použití více pomůcek by mohlo dále zvýšit efektivitu a pochopení této činnosti. Celkově aktivita významně přispěla k rozvoji vědomostí dětí o přírodních jevech.

Matematická pregramotnost

Od nejmenší po největší Slunce

Pomůcky:

- Papírová slunce o třech velikost v průměru 10 cm, 15 cm a 20 cm

  Zopakujeme si báseň Déšť (viz výše v textu). Nyní si představíme, že máme kolem sebe mokro po skutečně silném dešti. Ukážeme si 3 velikosti Slunce?

Otázka:

- Které Slunce dokáže vysát nejvíce vody? (největší velikost Slunce)

  Zavoláme na největší Slunce, aby nám vysálo všechnu vodu. Po zavolání zjišťujeme, že ještě není všechna voda vysátá.

  Vytleskáme si název velikosti Slunce: NEJ-VĚT-ŠÍ.

  Otázka:

- Které ze dvou zbývajících velikostí Sluncí dokáže vysát co nejvíce vody? (menší velikost Slunce)

  Vytleskáme si název velikosti Slunce: MEN-ŠÍ.

  Ještě nám zbylo pár kapek vody.

  Otázka:

- Jak se jmenuje velikost Slunce, které nám zbylo a vysaje poslední zbytky vody? (nejmenší)

  Vytleskáme si název velikosti Slunce: NEJ-MEN-ŠÍ.

  Posadíme se do tvaru kruhu a poskládáme si jednotlivé velikosti Slunce vedle sebe. Seřadíme Slunce od největšího po nejmenší.

  Otázka:

- Jak poznáme, které Slunce či který kruh je největší, menší a nejmenší? (poskládáme je na sebe)

  Postupně porovnáváme všechny kruhy a pokládáme je vedle sebe.

  Rozdělíme si kruhy po prostoru. A na pokyn se sejdeme u nejmenšího Slunce, poté u největšího Slunce a následně u menšího Slunce. Můžeme se vystřídat v zadávání pokynů.

Smyslové hry

Odebíráme ze Slunce černou plachtu

Pomůcky:

- Černá plachta

Posadíme se k sobě navzájem do těsné blízkosti. Jsme přikrytí černou plachtou a pokusíme se takto setrvat nějakou dobu. Můžeme si povídat, ale abychom si nepokazili vnímání tmy, tak je důležité, setrvat pod plachtou a nevycházet ven. Po chvíli si černou plachtu ze sebe sundáme.

Filozofické okénko:

- Jak nám bylo pod plachtou? Jak jsme se cítili?
- Jak by se nám líbilo žit v absolutní tmě?
- Žijí v tomto prostředí nějací živočichové? (krtek, žížala, netopýr, slepý krab, jeskynní pavouk)
- Dařilo by se v tomto prostředí většině rostlin? (nedařilo, ke svému růstu potřebuje většina rostlin světlo)

Pokus

Rozpoznáváme kontrast mezi chladem a horkem (Příloha č. 13)

Pomůcky:

- Dvě misky naplněné velmi teplou vodou a studenou vodou s ledem, teplota vody musí být úměrná k tomu, aby se děti neopařily
- Šátky pro děti

Otázka:

- Jakou intenzitou hřeje Slunce v létě? (silně)
- Jakou intenzitou hřeje Slunce v zimě? (slabě)

Nejprve si rozmístíme po místnosti misky naplněné velmi teplou vodou a vodou s ledem. Abychom si na vlastní kůži vyzkoušeli, jak hřeje Slunce v létě, vytvoříme dvojice. Jeden ve dvojici bude mít zavázané oči a druhý z dvojice odvede partnera se zavázanýma očima

k jedné z misek s vodou. Ten, kdo nevidí, si sáhne do příslušné misky s vodou a pomocí hmatu pocítí teplotu vody a určí, o co se jedná. Zdali se jedná o teplo či o zimu.

Prostor pro diskusi v komunikačním kruhu

Posíláme si po kruhu papírové Slunce a odpovídáme na otázku.

Otázka:

- Co by se stalo, kdyby Slunce nesvítilo? (nerostly by rostliny, neměli bychom teplo, byla by stále tma, byla by zima, rostliny by nevytvářely kyslík)

Zpětná vazba:

1. Odebíráme ze Slunce černou plachtu

Pozitivní aspekty: Děti se naučily vnímat tmu a jaké pocity a myšlenky to u nich vyvolává, což podpořilo jejich emocionální a senzorickou citlivost. Bylo důležité, aby se děti navzájem podporovaly a respektovaly, což posílilo jejich schopnost spolupracovat a komunikovat. Diskuse o tmě a životě v ní napomohla dětem rozvíjet jejich abstraktní myšlení a empatii vůči živočichům žijícím v tmavých prostředích.

Oblasti pro zlepšení: Udržet aktivitu dostatečně krátkou, aby se děti nezačaly nudit nebo cítit nepříjemně. Přidat výtvarné činnosti, kde by děti mohly nakreslit své pocity z tmy, aby mohly své zážitky lépe vyjádřit.

2. Rozpoznáváme kontrast mezi chladem a horkem

Pozitivní aspekty: Děti si procvičily jemnou motoriku a naučily se rozpoznávat teplotní rozdíly, což je důležité pro jejich smyslový vývoj. Aktivita v párech podpořila u dětí spolupráci, důvěru a vzájemnou pomoc. Diskuze o intenzitě slunečního svitu v různých obdobích roku pomohla dětem uvědomit si konkrétní příklad přírodních jevů a jejich vliv na život.

Možná vylepšení: Určitě pokus zopakovat s přidáním více teplotních stupňů (vlažná voda, velmi studená voda), aby si děti mohly vyzkoušet širší spektrum teplot.

3. Prostor pro diskusi v komunikačním kruhu

Pozitivní aspekty: Děti se naučily vyjadřovat své myšlenky a naslouchat ostatním, což posílilo jejich komunikační schopnosti. Otázky o slunečním svitu a jeho důležitosti

podpořily kreativní a logické myšlení. Děti získaly povědomí o důležitosti Slunce pro život na Zemi a o ekologických souvislostech.

Oblasti pro zlepšení: Použít vizuální pomůcky (např. obrázky nebo modely Slunce a Země) pro lepší pochopení diskutovaných témat.

Závěr: Činnosti prováděné v předškolním zařízení byly velmi prospěšné pro rozvoj smyslového vnímání, sociálních dovedností a kognitivního myšlení dětí. Děti se učily vnímat své prostředí a své pocity, rozvíjely své komunikační schopnosti a získaly povědomí o ekologických souvislostech.

2.1.3 Vzduch

Motivační pohádka

Smutný balonek (Sloupová, 2014, str. 63)

Pomůcky:

- Pohádka: „Smutný balonek“ (Příloha č. 4)

Pokus

Zkoumání vzduchu

Pomůcky:

- Dva nafukovací balonky
- Mikrotenový sáček
- Varná konvice
- Zápalky
- Papír

Prohlédneme si balonky, které jsou splasklé. Do prvního balonku si nalijeme vodu. Připomeneme si, že voda změnila tvar balonku. Druhý balonek si nafoukneme.

Otázka:

- Jaký tvar se stal z balonku? (kulatý)
- Co udělalo z balonku kulatý tvar? (vzduch)

Aby byly odpovědi potvrzeny, postupně vypouštíme balonek proti našim obličejům. Na obličej nám z balonku proudí vzduch.

Prohlédneme si sáček, který je také jako balonky splasklý. Nabereme si do sáčku vzduch a následně necháme sáček pomalu spouštět k zemi.

Otázka:

- Co způsobilo, že je sáček větší? (naplnění vzduchem)
- Co způsobilo, že se sáček snáší pomalu dolů (naplnění vzduchem)

Naplníme varnou konvici vodou a necháme v ní vodu vřít. Pozorujeme páru, která z konvice stoupá vzhůru.

Otázka:

- Jak se nazývá konzistence, která vychází z konvice? (pára)
- Co je to pára, která vyskočila z konvice? (ohřátý vzduch)
- Jak to, že pára nevychází z konvice celou dobu? Kam zmizela? (spojila se se vzduchem)
- Když je zima, můžeme ještě někde u sebe vypozorovat vycházení páry? (v zimě nám jde pára z úst)

Ve velkém hrnci si spálíme kus papíru. Dbáme na bezpečnost, aby se nikdo z nás nepopálil. Můžeme si všimnout, že kouř ze spáleného papíru znečistil vzduch ve třídě.

Otázka:

- Jak poznáme, že je vzduch znečištěný? (zapáchá, změní barvu)
- Co v našem okolí ještě znečišťuje vzduch? (kouř z výfuků z aut, kouř z komínů, ohňostroje)

Relaxace

Dýcháme vzduch

Pomůcky:

- Peří pro každé dítě
- Hudební přehrávač

Lehneme si na zem, na břicho si položíme peříčko. Zaposloucháme se do relaxační hudby a soustředíme se na náš dech. Břicho se nám pomalu zvedá a zase klesá. Uvědomíme si, že vdechujeme vzduch. Při nádechu si představíme cestu, kterou vzduch putuje naším tělem. Nadechneme se nosem, vzduch putuje přes náš krk do plic, okysličí celé naše tělo a zbytek vzduchu vydechneme opět nosem ven. Břicho se nám stále zvedá a postupně klesá. Stejně jako rostliny. Rostliny také potřebují ke svém životu vzduch.

Zpětná vazba:

Činnost: Zkoumání vzduchu

Pozitivní aspekty: Děti se aktivně zapojily do experimentů, což podpořilo jejich zvídavost a zájem o učení. Aktivita zahrnovala vizuální i hmatové vjemy a pomohla tak dětem lépe pochopit abstraktní koncepty, jako je vzduch a pára. Jelikož byl kladen důraz na bezpečnost při manipulaci s horkou konvicí a hořením papíru, naučily se děti důležitosti bezpečného chování.

Oblasti pro zlepšení: Přidat více vizuálních materiálů, například obrázky nebo videa, které ukazují, jak se vzduch chová v různých podmínkách. Rozšířit aktivity o další experimenty, například zkoumání, jak vzduch ovlivňuje pohyb různých předmětů (větrníky, bublifuky). Umožnit dětem opakovat experimenty samostatně nebo ve skupinkách pro hlubší pochopení.

Činnost: Relaxace – Dýcháme vzduch

Pozitivní aspekty: Aktivita pomohla dětem zklidnit se a soustředit se na svůj dech, což je užitečné pro zvládání stresu a zlepšení koncentrace. Děti si uvědomily proces dýchání a jak vzduch prochází jejich tělem, což může podpořit jejich povědomí o vlastním těle a zdraví. Srovnání dýchání lidí a rostlin pomohlo dětem pochopit důležitost vzduchu pro život.

Oblasti pro zlepšení: Použít obrázky nebo modely dýchacího systému pro lepší vizualizaci toho, jak vzduch prochází tělem. Vyzkoušet různé polohy pro dýchací cvičení, například sedící nebo stojící, aby děti zažily různé způsoby relaxace. Pokud to počasí dovolí, provést relaxační cvičení venku pro přímý kontakt s čerstvým vzduchem a přírodou.

Závěr: V rámci těchto aktivit se děti prakticky seznámily s různými vlastnostmi vzduchu a jeho významem pro život lidí i rostlin. Experimenty poskytly dětem příležitost pro aktivní zapojení, zkoumání a spolupráci, zatímco relaxační cvičení přispělo k jejich psychické pohodě a lepšímu pochopení vlastního těla.

3 AVOKÁDO

Již známe zákonitosti pro růst rostlin, takže nyní budeme schopni uplatnit nově získané znalosti pro vypěstování vlastní rostliny, jejíž plod nejprve zpracujeme a dozvíme se nové informace o původu rostliny, na které plody rostou.

Cíle:

- Vnímat rozmanitost a různorodost světa
- Porozumět změnám v přírodě
- Vyzkoušet si manipulaci s kuchyňským náčiním
- Vnímat důležitost blízkých členů rodiny
- Radovat se z nových objevů a experimentů
- Navázat spolupráci s rodiči

Motivační pohádka

Pomůcky:

- Obrázek stromu, letadla, lodě, obchodního domu
- Avokádo
- Pohádka: „O avokádu“ (Příloha č. 5)

O avokádu (autorská pohádka, Šejvlová, 2023)

Čtenářská pregramotnost

Filozofické otázky k příběhu, které si pokládáme během čtení příběhu:

- Jak se avokádo cítilo, když jej odvezli pryč? (bylo smutné, chyběla mu maminka)
- Jak byste se cítili vy bez rodiny?
- Je důležité mít někoho na blízku, kdo mi pomůže? (ano, je to důležité)
- Co znamená ztratit někoho? (ocitnout se bez osoby, která nám byla něčím blízká, ať už jejím úmrtím, fyzickým odloučením, vzdálením se, odchodem na dlouhou vzdálenost, koncem přátelství)
- Jak se chováme k lidem, které neznáme, které vidíme poprvé? (dbáme na svou bezpečnost, jsme ostražití, pokud nepotřebujeme pomoct, nedáváme se s cizími lidmi do řeči)

- Co znamená první dojem? (jak se nám někdo či něco zdá či líbí nebo nelíbí na prvním pohled nebo při prvním setkání)
- Je špatné, když je někdo odlišný? (odlišnost není chyba, každý z nás je jedinečný)
- Mají rostliny svůj život? (ano)
- Jak se můžeme postarat o život rostliny? (rostlina musí mít dostatek světla, vody, vzduchu, přiměřené teploty)
- Jak se staráme o život živočichů? (musí mít dostatek potravy, vody, světla, vzduchu, přiměřené teploty, místa)
- Jak můžeme mít kvalitní život my? (po fyzické stránce je nezbytné se starat o své tělo, natolik, aby mělo dostatek potravy, pohybu, abychom udržovali své tělo v teple; po psychické stránce je možné diskutovat s dětmi, např. aby nás měl někdo rád, abychom se cítili v bezpečí apod.)

Zpětná vazba:

Pozitivní aspekty: Čtení pohádky „O avokádu“ obohatilo slovní zásobu dětí a podporovalo jejich schopnost soustředění a naslouchání. Filozofické otázky během čtení podnítily děti k hlubšímu zamyšlení a diskusi o emocích a hodnotách. Diskuse o pocitech avokáda, když bylo odvezeno pryč, umožnila dětem zkoumat své vlastní pocity a empatii vůči ostatním. Filozofické otázky pomohly dětem lépe pochopit důležitost rodiny, přátel a vzájemné pomoci. Děti se naučily o důležitosti péče o rostliny a zvířata, což podpořilo jejich povědomí o životním prostředí.

Oblasti pro zlepšení: Rozšířit filozofické otázky o další témata, jako jsou různé druhy rodin, přátelství a společenské normy. Zařadit více diskusí o rozdílech a podobnostech mezi různými živými bytostmi (rostliny, zvířata, lidé).

Závěr: Aktivita s pozorováním rostliny a srovnáním s lidským tělem byla velmi úspěšná v zapojení dětí, rozvoji jejich znalostí a schopností a podpoře jejich emocionálního a sociálního vývoje. Pohádka „O avokádu“ byla skvělým nástrojem pro rozvoj čtenářské pregramotnosti a filozofické diskuse pomohly dětem prohloubit jejich porozumění světu kolem sebe. Další praktické aktivity a rozšíření diskusí mohou tuto činnost ještě více obohatit a poskytnout dětem hlubší a širší zkušenosti.

Prostor pro diskusi v komunikačním kruhu

Pomůcky:

- Plod avokáda
- Obrázek rostliny, na které roste avokádo (hruškovec přelahodný)
- Mapa a označení zemí, kde avokádo roste (např. Mexiko, Peru, Chile, Kolumbie, Izrael, Španělsko, Keňa, Nový Zéland)

Prohlídneme si plod avokáda. Povíme si, kdo z nás tento plod již někdy viděl, případně ochutnal. Ukážeme si obrázek rostliny, na které avokádo roste, seznámíme se s jejím název (hruškovec přelahodný) a na mapě si označíme místa, kde se tato rostlina vyskytuje. Povíme si informace o těchto zemích. Jako důležité si zmíníme, že v těchto zemích je mnohem delší léto než v naší republice a že zima je tam velmi mírná, podobná našemu podzimu. Prohlídneme si tvar plodu. Můžeme si plod osahat i se zavřenýma očima.

Spolupráce s rodiči (Příloha č. 14)

Každé z dětí si přinese z domu zralé avokádo a misku s víčkem.

Smyslová hra

Rozpoznávání avokáda

Pomůcky:

- Šátek
- Plod avokáda
- Jablko, pomeranč, hruška
- Kostka stavebnice LEGO, dřevěná kostka
- Plastový míček
- Kus látky, papírová rulička od toaletního papíru

Ukážeme si a pojmenujeme předměty, které je možné si i osahat, prakticky poznat jejich tvar. Umístíme si dané předměty pod šátek a hmatem se budeme snažit poznat především avokádo a další předměty.

Poté si předměty seřadíme dle velikosti, podle barvy a podle užitku. A nakonec si porovnáme rozdíl mezi jednotlivými materiály.

Ukážeme si avokáda, která jsme si přinesli. Porovnáme jejich velikost, barvy, slupku. Zjišťujeme, že každý plod je jedinečný.

3.1 Zpracování avokáda

Individuální práce s dětmi

Zpracování avokáda (Příloha č. 15)

Pomůcky:

- Kuchyňský nůž pro pedagoga
- Dřevěné prkýnko
- Miska s vodou pro každé dítě
- Plod avokáda pro každé dítě
- Krabička s uzávěrem
- Kuchyňské papírové utěrky
- Nízká lahvička s úzkým hrdlem (hrdlo o průměru cca 2 cm)
- Květináč
- Zemina
- Konev na zalévání rostliny

Avokádo si velmi opatrně rozkrojíme napůl (zajistí pedagog). Velmi důležitá je bezpečnost. A vyndáme si z něj pecku, kterou budeme následně potřebovat. Prozkoumáme si tvar pecky, její povrch. Pokud budeme chtít, můžeme si kousek avokáda ochutnat. Povíme si, jak avokádo chutná, zdali je např. kyselé, hořké, slané, sladké a zjišťujeme, že není nijak chuťově výrazné a ani nijak intenzivně nevoní. Abychom si mohli své avokádo vypěstovat, vložíme pecku do misky s vodou a necháme ji den nabobtnat. Po nabobtnání oloupeme slupku pecky, kterou zabalíme do mokrého ubrousku a vložíme do krabičky s uzávěrem. Krabičku umístíme na okenní parapet, kam dosáhne sluneční svit a necháme zhruba 14 dní klíčit.

Pozn. děti si misky odnesli domů a společně s rodiči si vypěstovali svá vlastní avokáda, v mateřské škole jsme si nechali jednu pecku k naklíčení, jejíž proces klíčení jsme společně pozorovali.

Během čtrnácti dnů kontrolujeme ubrousek, aby byl stále vlhký. Po prasknutí pecky vyrostl i klíček. Až bude klíček dostatečně velký, cca 1 cm, vložíme pecku do nízké lahvičky s úzkým tvorem tak, aby byla pecka ponořená a klíček tak mohl vyrůst. Ve chvíli, kdy bude mít klíček kolem pěti centimetrů a bude dostatečně rozrostlý, tak jej společně zasadíme do květináče s hlínou. Nezapomene na to, že je potřeba hlínu zalít, aby mohla rostlinka růst.

Zpětná vazba:

Pozitivní aspekty: Byly zajištěno bezpečné používání kuchyňského nože, což minimalizovalo riziko zranění. Děti měly možnost zkoumat tvar a povrch pecky, což jim poskytlo hmatový zážitek a prohloubilo jejich zájem o rostliny. Děti si mohly avokádo ochutnat a diskutovat o jeho chuti a vůni, což posílilo jejich smyslové vnímání. Proces klíčení pecky a následné pozorování růstu rostliny jim poskytlo praktické zkušenosti s pěstováním rostlin. Zapojení rodičů do projektu podporuje domácí vzdělávání a posiluje vztahy mezi dětmi a jejich rodiči.

Oblasti pro zlepšení: Vytvoření deníku nebo kalendáře pro dlouhodobé sledování, kde by děti mohly zaznamenávat pozorování růstu rostliny, by podpořilo kontinuitu učení. Vytvořit podmínky pro organizování menších skupin, kde by děti mohly společně pracovat a diskutovat o postupu, by mohlo podpořit sociální dovednosti a týmovou spolupráci.

Závěr: Činnost zpracování avokáda byla velmi přínosná pro rozvoj praktických dovedností dětí a jejich zájmu o přírodu. Děti se naučily základním krokům pěstování rostlin a měly možnost sledovat celý proces od semínka až po rostlinu. Zapojení rodičů bylo dalším pozitivním aspektem, který podpořil vzdělávání i mimo školu.

Příprava pomazánky (Příloha č. 16)

Pomůcky:

- Dřevěné prkýnko

- Příborový nůž
- Ingredience na přípravu pomazánky: sýr Lučina, míchaná vajíčka, sůl, pepř
- Tyčový mixér
- Miska
- Pečivo

Polovinu avokáda si ze slupky vydlabeme lžící a příborovým nožem nakrájíme na malé kousky, které následně vložíme do mísy. Do mísy přidáme sýr Lučina, špetku soli, mletého pepře a míchaná vajíčka. Následně s velkou opatrností všechny suroviny spojíme za pomoci tyčového mixéru (zajistí pedagog). Jakmile bude vytvořená kompaktní hmota, namažeme pomazánku na pečivo a můžeme si připravený pokrm přichystat na talířek s táckem a čajem ke svačině. Předem je samozřejmě s rodiči konzultována situace z hlediska dětských alergií.

Zpětná vazba:

Pozitivní aspekty: Děti si procvičily jemnou motoriku při krájení avokáda a mazání pomazánky na pečivo. Získaly základní kuchařské dovednosti a seznámily se s používáním různých nástrojů v kuchyni, jako jsou příborový nůž a tyčový mixér (pod dohledem pedagoga). Děti se naučily připravovat zdravou svačinu, což podporuje jejich povědomí o zdravém stravování. Použití čerstvých ingrediencí jako avokádo a míchaná vajíčka přispěla k lepšímu stravovacímu režimu. Tato aktivita podpořila spolupráci mezi dětmi, které musely společně pracovat na přípravě pomazánky. Děti si navzájem pomáhaly a podporovaly se, což přispělo k rozvoji sociálních dovedností. Byl kladen důraz na bezpečnost při manipulaci s nástroji a ingrediencemi, což dětem připomnělo důležitost hygienických návyků v kuchyni. Pedagogem bylo zajištěno bezpečné použití tyčového mixéru.

Oblasti pro zlepšení: Přidání dalších zdravých ingrediencí, jako například zelenina (např. nastrouhaná mrkev) nebo bylinky, by mohlo zvýšit výživovou hodnotu pomazánky a rozšířit chuťové zkušenosti dětí. Děti by mohly být více zapojeny do celého procesu, například tím, že by si samy vybraly ingredience. Aktivitu by mohlo doplnit krátké povídání o původu jednotlivých ingrediencí, jejich výživové hodnotě a přínosu pro zdraví.

Závěr: Aktivita přípravy pomazánky byla úspěšná a přinesla dětem mnoho pozitivních zkušeností. Rozvinula jejich praktické, motorické a sociální dovednosti a podpořila jejich povědomí o zdravém stravování. Do budoucna by bylo vhodné aktivitu obohatit o další ingredience a vzdělávací prvky, aby se děti mohly ještě více zapojit a získat komplexnější znalosti o zdravém životním stylu. Celkově byla aktivita dobře organizovaná a bezpečně vedená, což je zásadní pro další úspěšné vykonání činností v MŠ.

Kolektivní práce

Strom avokáda (Příloha č. 17)

Pomůcky:

- Velký arch papíru velikosti A0
- Slupky avokáda
- Temperové barvy
- Ploché široké štětce
- Kelímky s vodou
- Tekuté lepidlo Hercules
- Štětce na práci s lepidlem

Připomeneme si rostlinu, na které rostou plody avokáda – hruškovec přelahodný. Zdůrazníme její tvar – velikost kmene, větve, listy, plody, země, ze které rostlina vyrůstá, kořeny, které se nacházejí pod zemí.

Namalujeme si zem. Pod zemí namalujeme pecku avokáda, ze které vyrůstají kořínky. Z kořínků rostou další kořeny. Z pecky vyrůstá nad zemí stonek, který se rozšiřuje ve velký kmen. Má větve, listy. Kořínky pod zemí jsou již pěkně rozrostlé a mohutné. Nezapomene kmen, větve a listy vymalovat, jelikož i ty mají barvy a nejsou průhledné. Na větve přilepíme slupky z našich avokád, které jsme si přinesli z domu a kocháme se společnou prací.

Zpětná vazba:

Pozitivní aspekty: Aktivita podporovala spolupráci mezi dětmi. Každé dítě mělo možnost přispět svým dílem, což posílilo pocit sounáležitosti a týmového ducha. Použití různých

materiálů (temperové barvy, slupky avokáda) umožnilo dětem vyjádřit svou kreativitu a zkoumat různé techniky malování a lepení.

Učení o přírodě a rostlinách: Děti si opět prohloubily své znalosti o hruškovci přelahodném, jeho částích (kořeny, stonek, větve, listy) a procesu růstu. To podpořilo jejich zájem o přírodu a botaniku. Manipulace s různými materiály (barvy, štětce, slupky, lepidlo) rozvíjela jemnou motoriku a koordinaci rukou a očí. Použití slupek avokáda, které si děti přinesly ze svého domova, představilo koncept recyklace a udržitelnosti, což je důležité téma pro budoucí generace.

Oblasti pro zlepšení: Můžeme zahrnout více rostlin a porovnávat různé druhy stromů. Například by děti mohly namalovat další ovocné stromy a popsat jejich rozdíly a podobnosti. Vytvoření fotoalba nebo videozáznamu celého procesu by umožnilo dětem a rodičům zpětně prohlédnout a diskutovat o tom, co se naučili a jak se jejich práce vyvíjela.

Závěr: Činnost byla velmi úspěšná v podpoře týmové spolupráce, kreativity a učení o přírodě. Děti se aktivně zapojily a měly radost ze své práce.

4 EXOTICKÉ OVOCE

Nejen avokádo je exotickým ovocem. Proto je zapotřebí se dozvědět i další poznatky o exotickém ovoci, podmínkách a místech, kde ovoce roste.

Cíle:

- Poznávat rozdíly v klimatických podmínkách v tuzemsku a cizokrajných zemích
- Prozkoumat nové druhy ovoce, umět je pojmenovat a poznat podle zraku a hmatu
- Podílet se na zpracování ovoce
- Rozvíjet svou fantazii pomocí sluchu a hudebních nástrojů
- Setkat se s novými chutěmi
- Vyhodnocovat nové poznatky

Prostor pro diskusi v komunikačním kruhu

Pomůcky:

- Demonstrační obrázky či reálné exponáty exotického ovoce (Šejvlová) (Příloha č. 6)
- Globus
- Baterka
- 3k červených puntíků o vel 0,5cm
- Televize či interaktivní tabule s možností přehrávání videí na internetu

Otázky:

- Jaké známe druhy ovoce, které v naší krajině nerostou?
- Dokážete pojmenovat ovoce ve třídě či na obrázcích? (kokos, meloun, kaktus, mango, granátové jablko, kiwi, nashi, limeta, citron, karambola, mandarinka, khaki, grep, banán, fík, maracuja, ananas, mochyně) *viz. příloha*
- Proč nerostou jednotlivé druhy v naší zemi? (chybí klimatické podmínky)

Zopakujeme si pokus s globusem a Sluncem. Tentokrát umístíme červený puntík na exotickou krajinu, kde rostou jednotlivé druhy ovoce (Např. Mexiko, Čína, Afrika). Na televizi si ukážeme video, jak vypadá exotická krajina a povíme si, jaké je v této krajině počasí (řada názorných videí na youtube.com).

Otázky:

- Jak vypadá moře? (velká plocha slané vody)
- Jaké živočichy a rostliny můžeme najít v moři? (ryby, želvy, žraloky, mořské hvězdice, mořské ježky, mořské koníky, řasy, korály)
- Jak chutná moře? (je slané)

Pokus

Jak chutná moře

Pomůcky:

- Miska s vodou
- Sůl
- Lžičky pro každé dítě

Do misky s vodou budeme společně přidávat po lžičkách sůl. Nakonec zamícháme a lžičkou si nabereme vodu, kterou ochutnáme. Představíme si tak, že ochutnáváme moře.

Hudebně pohybová hra

Vlny na moři

Pomůcky:

- Hudební přehrávač
- Padák

Pustíme si hudební ukázku šumění moře (Spotify). Posadíme se na koberec do tureckého sedu, kdo chce, může si zavřít oči a pohupovat se do rytmu znějících vln. Vyzkoušíme si pohyb, který představuje rozbouřené, klidné, veselé a hučící moře. Rozdělíme se do čtyř skupin. Každá skupinka obdrží informaci a vlastnosti zvuku, který bude vydávat. Poté si všichni ze skupinky stoupnou vedle sebe a společně uchopí padák. Stejně tak jej uchopí i ostatní skupiny. Je důležité, aby byl padák obestoupen po celém obvodu. Uchopíme padák a připomeneme si slabiky, které budeme postupně vydávat. Vyzkoušíme si jemné pohyby padákem nahoru a dolů, které znázorňují vlny na moři. Na pokyn vydávají jednotlivé skupiny příslušné zvuky se svými specifickými pohyby.

- První skupina je rozbouřené moře, vyslovuje slabiky *řach, třísk*
- Druhá skupina je klidné moře, vyslovuje slabiky *šššíí, šššíí*
- Třetí skupina představuje veselé moře, vyslovuje slabiky *hééj, houu*
- Čtvrtá skupina představuje hučící moře a vyslovuje slabiky *hůů, héá*

Zpětná vazba:

Pozitivní aspekty: Hra byla pro děti velmi zábavná a interaktivní, což podporuje jejich zájem o účast a zlepšuje celkovou angažovanost. Použití hudební ukázky šumění moře a práce s padákem pomohlo dětem rozvíjet jejich sluchové a hmatové vnímání. Rozdělení dětí do čtyř skupin a spolupráce při práci s padákem podporuje týmovou spolupráci a sociální dovednosti. Jemné pohyby padákem nahoru a dolů napomáhají rozvoji hrubé motoriky a koordinace. Děti si mohly představit různé druhy moře (rozbouřené, klidné, veselé, hučící) a vyjádřit je skrze pohyb a zvuk, což podporuje jejich kreativitu a představivost.

Oblasti pro zlepšení: Přidání více hudebních ukázek s různými typy moře by mohlo dětem poskytnout širší spektrum zvuků k interpretaci. Zajistit, aby se každé dítě cítilo zapojené, například tím, že by každé dítě mohlo samostatně představit svůj vlastní zvuk a pohyb, než se spojí do skupin. Poskytnout dětem více času na procvičení jednotlivých zvuků a pohybů, aby se cítily jistější při společné aktivitě. Použití obrázků nebo videí s různými druhy moře může pomoci dětem lépe si představit, jaký zvuk a pohyb mají předvést. Po skončení hry by bylo užitečné, kdyby děti mohly sdílet své pocity a dojmy z aktivity, což by mohlo posílit jejich schopnost reflexe a vyjadřování.

Závěr: Hudebně pohybová hra "Vlny na moři" byla velmi úspěšná a přinesla dětem mnoho radosti a užitku. Děti si užily interaktivní a zábavnou formu učení, která podporovala jejich smyslové vnímání, kreativitu a týmovou spolupráci. Díky této aktivitě měly děti příležitost rozvíjet své motorické dovednosti a představivost.

4.1 O ovoci

Prostor pro diskusi v komunikačním kruhu

Rytmizace názvů druhů ovoce (Příloha č. 18)

Pomůcky:

- Reálné exponáty exotického ovoce: (kokos, meloun, kaktus, mango, granátové jablko, kiwi, nashi, limeta, citron, karambola, mandarinka, khaki, grep, banán, fík, maracuja, ananas, mochyně

Ukážeme si jednotlivé druhy ovoce, které si můžeme ohmatat, přivonět si k němu. Ovoce si společně pojmenujeme (kokos, meloun, kaktus, mango, granátové jablko, kiwi, nashi, limeta, citron, karambola, mandarinka, kaki, grep, banán, fík, maracuja, ananas, mochyně) a jednotlivé názvy si ovoce si zrytmizujeme.

Pohybová hra

Na slabiky

Pomůcky:

- Šest karet (na každé kartě vyobrazen počet 1-6 pomocí puntíků)

Ukážeme si kartičky s puntíky, jež si společně spočítáme. Máme celkem 6 kartiček od jedné do šesti. Jednotlivé kartičky si rozmístíme po prostoru. Vybereme si zhruba 10 druhů ovoce, jejichž názvy si opět znovu vytleskáme a spočítáme si, na kolik slabik jednotlivé názvy ovoce jsou. Když uslyšíme např. název ovoce banán, spočítáme si, že banán má dvě slabiky, a proto přiběhneme ke kartě, která obsahuje dva puntíky.

Matematická pregramotnost

Tvary

Pomůcky:

- Reálné exponáty exotického ovoce: kokos, meloun, kaktus, mango, granátové jablko, kiwi, nashi, limeta, citron, karambola, mandarinka, khaki, grep, banán, fík, maracuja, ananas, mochyně
- Předkreslené tvary (kulatý, oválný) na papírových čtvrtkách

Pojmenujeme si tvary jednotlivých druhů ovoce a tvary si ukážeme předkreslené na papírových kartičkách (kulatý, oválný, protáhlý). Ovoce si k těmto tvarům přiřadíme.

- Kulatý tvar: granátové jablko, nashi, limeta, mandarinka, khaki, grep, fík, mochyně

- Oválný tvar: kokos, meloun, kaktus, mango, kiwi, citrón, karambola, maracuja, ananas
- Protáhlý tvar: banán

Barvy (Příloha č. 19)

Pomůcky:

- Červený, zelený, žlutý, hnědý, fialový a oranžový papír
- Reálné exponáty exotického ovoce: již zmíněné

Pojmenujeme si barvy, které jsou na barevných kartách a přiřadíme k nim jednotlivé druhy ovoce.

Více, méně, stejně

Pomůcky:

- Symboly: více (>), méně (<), stejně (=) na tvrdých papírech vel. A5
- Reálné exponáty exotického ovoce: již zmíněné

Vysvětlíme si symboly na jednotlivých kartičkách. A společně přisuzujeme symboly ke skupinám ovoce.

Otázky:

- Čeho je více? Kulatého nebo protáhlého ovoce? Na jednu hromadu dej ovoce kulaté a na druhou hromadu dej ovoce protáhlé
- Porovnej počet hnědého a fialového ovoce (hnědý – kokos, kiwi, fialové – fík a maracuja; stejně)
- Uspořádej ovoce tak, aby na jedné straně bylo ovoce méně než na straně druhé

Kdo bude chtít, může zadávat ostatním úkoly k práci se znaménky.

Zpětná vazba:

Pozitivní aspekty: Použití reálných exponátů exotického ovoce umožnila dětem získat přímý kontakt s objekty, což zvýšilo jejich zájem a zapojení. Děti se aktivně podílely na přiřazování ovoce k tvarům a barvám, které podpořilo jejich kritické myšlení a schopnost rozpoznávání. Použití barevných papírů a předkreslených tvarů poskytlo jasnou vizuální oporu pro porozumění pojmům.

Oblasti pro zlepšení: Přidání dalších tvarů, jako je trojúhelník nebo čtverec, by mohlo rozšířit dovednosti dětí v rozpoznávání tvarů.

Závěr: Celkově byla aktivita přínosná pro rozvoj matematické pregramotnosti dětí. Použití reálných exponátů exotického ovoce bylo velmi efektivní, protože děti byly aktivně zapojeny a motivovány. Pro další zlepšení lze zvážit rozšíření počtu tvarů, začlenění více senzorických prvků a využití moderních technologií. Tato činnost nejenže podporuje rozvoj matematických dovedností, ale také rozvíjí sociální a komunikační schopnosti dětí. Na závěr aktivity bylo vytvořeno jednoduché hodnocení, kde děti samy hodnotily, jak dobře zvládly přiřazování ovoce k tvarům a barvám, a to způsobem postojové škály, kdy lišta na středu koberce posloužila jako bod, od kterého mohly děti svým postavením rozhodnout, jak se jim aktivita podařila.

Hudebně pohybová hra

Ovocné zvuky

Pomůcky:

- Reálné exponáty ovoce: mango, ananas, citrón
- Prstové činely, drhlo s dřívky, dřívka

Vybereme tři druhy ovoce. Například mango, ananas a citrón. Zahrajeme si na vybrané hudební nástroje a přiřadíme k jednotlivým nástrojům vybrané druhy ovoce. Ovoce si rozmístíme po prostoru a ve chvíli, kdy uslyšíme hrát hudební nástroj, přiběhneme k ovoci, pro které byl přiřazen zvuk.

- Příklad: k mangu si přiřadíme prstové činely, ananas bude mít drhlo a citrón dřívka. Ve chvíli, kdy zazní dřívka, přiběhneme k citrónu apod.

Smyslová hra

Poznávání ovoce podle hmatu

Pomůcky:

- Reálné exponáty ovoce: kokos, mandarinka, banán, karambola
- Kartonová krabice s dvěma kulatými otvory na protáhnutí rukou dovnitř
- Šátek pro každou dvojici

Posadíme se do kruhového útvaru a připomeneme si názvy jednotlivých druhů ovoce tím, že si ovoce osaháme, můžeme mít i zavřené oči. Všimneme si rozdílnosti povrchů ovoce. Požádáme jednoho z nás, kdo bude chtít poznávat ovoce podle hmatu, aby se otočil zády. A do krabice umístíme 2-4 druhy ovoce (záleží na věku dítěte), které se bude právě po hmatu poznávat. Obměna hry: je také možné, aby se tato hra hrála ve dvojicích, čtveřicích, kdy bude jeden schovávat ovoce pod šátek a druhý bude poznávat druhy ovoce podle hmatu.

Hudebně pohybová hra

Barvy tónů ovoce

Pomůcky:

- Klavír
- Hnědý, zelený, žlutý papír
- Reálné exponáty ovoce: kokos, meloun, limeta

Lehneme si na koberec a kdo bude chtít, může si zavřít oči. Poslechneme si hru na klavír, kde budou hrány hluboké, střední a vysoké tóny a povíme si, který název připadá k jednotlivým tónům.

Otázka:

- Jaké tóny nás napadnou, když si představíme hnědou, zelenou a žlutou barvu? (hnědá – hluboký tón, zelená – střední tón a žlutá – vysoký tón).

Posadíme se ke klavíru, ukážeme si barevné karty.

Otázka:

- Ke které barvě by se hodila tato melodie?

Zahrajeme si na klavír nízké tóny a společně k tomuto tónu přiřadíme barvu. Stejně tak přiřadíme další dvě barvy ke zbylým dvěma melodiím ve středních a vysokých tónech. Po prostoru si rozmístíme ovoce hnědé, zelené a žluté barvy (např. kokos, limetu a meloun). Chodíme po třídě a ve chvíli, kdy uslyšíme nízké tóny, jdeme danému druhu ovoce.

Zpětná vazba:

Pozitivní aspekty: Děti se naučily propojit zvuky s barvami a konkrétními předměty, což podpořilo jejich multisenzorické vnímání. Poslech klavíru a rozpoznávání tónů rozvíjelo u dětí hudební sluch a cit pro rytmus a melodii. Děti se aktivně zapojily do přiřazování tónů a barev a rozvíjely tak aktivní naslouchání a rozhodování. Mimo jiné rozvíjely spolupráci a komunikaci při rozhodování o správném přiřazení tónů k barvám a ovoce.

Oblasti pro zlepšení: Přidání více barev a odpovídajících tónů, aby se rozšířil rozsah aktivity a nabídla větší variabilita. Použití vizuálních pomůcek, například obrázků nebo světelných efektů, které by mohly pomoci dětem lépe si představit a zapamatovat si spojení mezi tóny a barvami. Možnost individuálního zapojení každého dítěte, aby každý mohl samostatně přiřazovat tóny a barvy, což může zvýšit sebevědomí a samostatnost.

Závěr: Hudebně pohybová hra "Barvy tónů ovoce" byla pro děti přínosná. Došlo k propojení hudebních, pohybových a vizuálních vjemů. Aktivita podpořila rozvoj smyslového vnímání, hudebních schopností a motorických dovedností. Celkově lze aktivitu hodnotit velmi pozitivně, protože děti byly aktivně zapojeny, učily se novým věcem méně tradičním způsobem.

Výtvarná a pracovní činnost (Příloha č. 20)

Ovocný model

Pomůcky:

- Reálné exponáty exotického ovoce: již zmíněné
- Tvrdé papíry vel A4
- Voskové pastely
- Vodové barvy
- Nůžky
- Tuhé lepidlo
- Barevné papíry

Vybereme si model ovoce, který nás nejvíce zaujal a řádně si jej prohlédneme. Zaměříme se na velikost, tvar, zkusíme najít všechny barvy, které jsou na ovoce obsaženy. Poté si model ovoce připravíme před sebe a pomocí voskového pastelu nakreslíme tvar ovoce.

Následně použijeme vodové barvy a nakreslené ovoce vymalujeme. Snažíme se použít a namíchat jednotlivé barevné odstíny, které jsme vypozorovali. Dále použijeme tuhou temperu a dokreslíme veškeré detaily, které na ovoci vidíme. Po zaschnutí ovoce vystřihneme a nalepíme na barevný podklad, který se nám nejvíce líbí. Nakonec nakreslíme pod ovoce opět voskovým pastelem misku, ve které bude ovoce umístěno.

4.1.1 Práce se ovocem

Manipulace s ovocem

Pomůcky:

- Příborový nůž
- Pro dospělého ostrý nůž
- Dřevěné prkýnko
- Veškeré exotické ovoce již zmíněné
- Demonstrační obrázky exotického ovoce (Příloha č. 6)
- Misky na ovoce

Ovoce si v případě nutnosti zbavíme slupky a jiných zevních obalů (např. skořápky u kokosu). Jednotlivé druhy ovoce si příborovým nožem nakrájíme na malé kousky minimálně 1x1 cm velké. Nakrájené ovoce umístíme do misek, každý druh zvlášť a k miskám s ovocem přiřadíme obrázky jednotlivých druhů, tzn. k nakrájenému mangu přiřadíme demonstrační obrázek manga.

Ochutnáváme ovoce (Příloha č. 21)

Posadíme se do kruhového útvaru a pojmenujeme si jednotlivé druhy ovoce. Každý si vybere jakýkoliv druh ovoce, který bude chtít ochutnat. Následně všem poví, který druh si ochutnal a jakou měl chuť, zdali byl kyselý, sladký, hořký, bez chuti. Předem konzultujeme s rodiči případné alergeny.

Zpětná vazba:

Pozitivní aspekty: Děti si procvičily jemnou motoriku při manipulaci s nožem a krájení ovoce. Aktivita zahrnovala zapojení různých smyslů - zrak (rozpoznávání ovoce), chuť (ochutnávání), hmat (manipulace s ovocem). Děti sdílely své dojmy a zážitky s ostatními,

které podpořilo jejich komunikační schopnosti a sociální interakce. Použití příborového nože pro děti zajistilo bezpečnost při krájení ovoce.

Oblasti pro zlepšení: Vytvořit jednoduchý informační leták pro rodiče o exotickém ovoci, které děti ochutnávaly, včetně možných alergenů.

Závěr: Aktivita "Manipulace s ovocem" byla velmi úspěšná a obohacující pro děti v předškolním zařízení. Všechny děti se aktivně zapojily a přes prvotní ostych následně s radostí poznávaly nové chutě. Aby byl ostych překonán, bylo zapotřebí, aby pedagog ochutnával společně s dětmi a popisoval dětem chutě jednotlivých druhů ovoce.

Prodejna ovoce (Příloha č. 22)

Pomůcky:

- Malá kolečka zlaté barvy (pro každé dítě minimálně deset koleček)
- Tvrdé papíry vel. A6
- Černý fix
- Miska pro každé dítě
- Špejle
- Mixér
- Skleničky

Každý z nás obdrží 10 koleček zlaté barvy, které poslouží jako platidlo. Společně si určíme, kolik bude jednotlivé ovoce stát. Maximální cena budou 3 penízky za jeden kus jednoho druhu ovoce. Na kartičky si uděláme tolik puntíků, kolik bude ovoce stát. Každý druh má svou kartičku, kterou umístíme k miste a obrázku s konkrétním ovocem. Jeden z nás se stane bankéřem, který bude v případě potřeby dávat ostatním penízky pro nákup ovoce. Dva z nás se stanou prodavači a u každého stolu budou prodávat jednotlivé druhy ovoce. Na 2 stoly si rozmístíme misky s ovocem, obrázky a kartičkami jakožto cenami za jeden kus. Libovolně si jeden po druhém nakupujeme ovoce, dáváme si je do misky a nezapomínáme platit pomyslnými penízky. Pokud nám penízky dojdou, přijdeme k bankéři pro další. Jakmile budeme mít nakoupeno, vezmeme si špejli a jednotlivé kusy si opatrně napícháme na špejli. Než si nakoupené ovoce sníme, podělíme se s ostatními o informace, které ovoce jsme si koupili a poté si můžeme popřát dobrou chuť. Pokud

nám nějaké ovoce zbyde, můžeme si z něj umixovat v mixéru smoothie drink a ten si následně vypít.

Zpětná vazba:

Pozitivní aspekty: Děti se naučily základům obchodování, chápání hodnoty peněz a principům nakupování a prodeje. Aktivita podporovala schopnost počítání a sčítání penízků. Děti musely komunikovat mezi sebou jako kupující, prodávající a bankéři, což podporovalo jejich verbální dovednosti a schopnost vyjednávat. Aktivita podporovala spolupráci a týmovou práci, protože si děti rozdělily role a následně přirozeně spolupracovaly. Rozvoj empatie a porozumění, když se děti učily o potřebách a preferencích ostatních. Děti ochutnávaly různé druhy ovoce, což je motivovalo k zdravému stravování a objevování nových chutí. Při napichování ovoce na špejle si děti procvičily jemnou motoriku. Mixování a příprava smoothie podporovalo kreativitu a experimentování s chutěmi.

Oblasti pro zlepšení: Přidat další role, jako například skladníky, kteří budou ovoce přenášet, nebo zákazníky s konkrétními požadavky, což by rozšířilo interakci a zodpovědnost. Lépe zorganizovat prostor tak, aby se děti snadno orientovaly a činnost probíhala hladce a bez zmatků.

Závěr: Aktivita "Prodejna ovoce" byla pro děti přínosem v oblasti širokého spektra rozvoje. Pomohla jim rozvíjet finanční gramotnost, komunikační dovednosti, sociální interakce, a také podpořila jejich zdravé stravovací návyky. Několik drobných vylepšení by mohlo zvýšit efektivitu a zážitek z této činnosti. Celkově však činnost splnila své cíle a přinesla dětem mnoho nových znalostí a dovedností za pomoci prožitkového učení.

Rozumová hra

Co je pravda a co lež?

Pomůcky:

- Červené a zelené kartičky vel. A7 pro každé dítě

Obdržíme dvě kartičky – červenou a zelenou. Pomocí těchto karet budeme odpovídat na otázky tak, že jednotlivé karty budeme zvedat s nataženou paží nad hlavu. Pokud

zvedneme červenou kartu, bude to znamenat, že tvrzení není správné, že je to lež. Při zvednutí zelené karty bude patrné, že odpověď je pravdivá.

Otázky:

- Exotické ovoce, o kterém jsme se učili, roste v zemích, kde je velké horko. (pravda)
- Mezi exotické ovoce patří mandarinka, banán, meloun, ananas, kokos. (pravda)
- Ananas je stejně velký jako limeta. (lež)
- Kokos je uvnitř bílý a na povrchu hnědý. (pravda)
- Chuť citronu je sladká. (lež)
- Karambola měla po rozříznutí tvar hvězdy. (pravda)
- Granátové jablko se jí stejně jako naše tuzemské jablko. (lež)
- Khaki má hladký povrch. (pravda)

Zpětná vazba:

Pozitivní aspekty: Děti se naučily rozlišovat mezi pravdivými a nepravdivými tvrzeními a posílila se tak jejich schopnost kritického myšlení. Děti se aktivně zapojily do hry, což podpořilo jejich zájem a motivaci k učení. Použití kartiček přineslo do procesu učení hravou a interaktivní složku, která je pro předškolní děti velmi přínosná. Zvedání kartiček podpořilo jemnou motoriku a koordinaci. Aktivita podpořila spolupráci a komunikaci mezi dětmi a posílily tak sociální dovednosti. Aktivita umožnila pedagogovi získat rychlou zpětnou vazbu o znalostech dětí ohledně exotického ovoce.

Oblasti pro zlepšení: Přidání více otázek různé obtížnosti by mohlo lépe vyhovět různým úrovním znalostí a schopností dětí.

Závěr: Hra "Co je pravda a co lež?" byla velmi úspěšná v rozvoji kritického myšlení, zapojení dětí a v jejich schopnosti rozlišovat mezi pravdivými a nepravdivými informacemi. Interaktivní a hravý charakter činnosti přispěl k pozitivnímu učebnímu prostředí a aktivnímu zapojení dětí. Po každé otázce byla zařazena krátká diskuse, kde se vysvětlovalo, proč je odpověď pravdivá nebo nepravdivá, aby se prohloubilo chápání dětí a při chybné odpovědi byla každému dítěti individuálně poskytnuta zpětná vazba, která pomohla lepšímu porozumění. Celkově se jedná o hodnotnou a obohacující aktivitu pro předškolní děti.

Grafomotorika

Tvary ovoce

Pomůcky:

- Velký arch papíru vel A1 umístěný na rovné ploše na zdi
- Voskové pastely trojúhelníkového tvaru pro mladší děti
- Trojhranné voskové pastely pro předškolní děti
- Fix

Přes celý arch papíru si nakreslíme oválný tvar, který budeme následně obkreslovat svižnými tahy tak, abychom uvolnili ramenní kloub a u kresby si můžeme povědět, jaké ovoce nám tvar připomíná.

Prostor pro diskusi v komunikačním kruhu:

Benefity z ovoce

Otázky:

- Jaké benefity máme z pojídání ovoce (vitamíny)
- Co by se stalo, kdybychom nejedli ovoce? (měli bychom málo vitamínů)
- Co by se stalo, kdybychom měli málo vitamínů? (mohli bychom být často nachlazení)
- Jaké ovoce se dává do čaje, protože má v sobě hodně vitamínu C? (citron)

Pohybový hra

Na vitamíny a bacily

Pomůcky:

- Černý a červený šátek

Jeden z nás bude mít na paži přivázaný šátek, jelikož bude představovat bacila, který nakazí ostatní. Nakazí je tím způsobem, že je bude chytat. Ve chvíli, kdy někoho pomyslně nakazí, může být zachráněn vitamínem, kterým se stane další z nás a poznáme jej tak, že bude mít na paži přivázaný červený šátek. Zachrání ho tím, že podá pomyslný vitamín nemocnému a nemocný je rázem vyléčen. Kdo bude nakažený bacilem, ten se přestane hýbat, udělá tzv. štronzo. Osob představujících vitamín může být více.

Zpětná vazba:

Prostor pro diskusi v komunikačním kruhu: Benefity z ovoce

Pozitivní aspekty: Děti se poznaly důležitosti konzumace ovoce a jeho zdravotních přínosech, zejména o vitamínech, které ovoce obsahuje. Díky formulaci otázek mohly děti přemýšlet o důsledcích nedostatku vitamínů ve stravě. Diskuse umožnila dětem zapojit se a vyjádřit své myšlenky.

Oblasti pro zlepšení: opět použít reálné exponáty ovoce či demonstrační obrázky. Srovnat benefity z tuzemského a exotického ovoce.

Pohybová hra: Na vitamíny a bacily

Pozitivní aspekty: Hra u děti podpořila pohyb a fyzickou aktivitu. Děti se učí spolupracovat a pomáhat si navzájem, když se stávají "vitamíny" a zachraňují ostatní, upevňuje se prosociální cítění. Hra zábavně ilustruje koncept imunitního systému a význam vitamínů pro zdraví.

Oblasti pro zlepšení: Přidání dalších rolí nebo typů vitamínů může udělat hru zajímavější a poučnější.

Závěr: Celkově lze hodnotit obě aktivity jako velmi přínosné pro rozvoj dětí v předškolním zařízení. Diskuse o benefitech ovoce poskytuje základní znalosti o zdravé výživě a důležitosti vitamínů, zatímco pohybová hra na vitamíny a bacily kombinuje učení s fyzickou aktivitou a podporuje týmovou spolupráci. Po hře následovala závěrečná reflexe pomocí krátké diskuse, kde si děti zopakovaly, co se naučily, a jak se cítily při hraní různých rolí. Obě aktivity se vhodně doplňují a přispívají k holistickému rozvoji dětí, zahrnujícímu jak znalosti, tak pohybové dovednosti a sociální interakce.

Pohybová hra

Hádej, kdo jsem?

Pomůcky:

- Demonstrační obrázky nebo reálné exponáty jednotlivých druhů ovoce (Příloha č. 6)

Posadíme se na zem vedle sebe. Zhruba 3 m před sebou máme v 30 cm odstupech položené obrázky jednotlivých druhů ovoce. Jeden z nás si stoupne před ostatní a popisuje ovoce v první osobě čísla jednotného.

Např. jsem malé ovoce, mám kulatý tvar a zelenou barvu, jsem kyselé (limetka). Ve chvíli, kdy budeme vědět odpověď na hádanku. Přiběhneme k danému obrázku s ovocem.

EVALUACE

Jednotlivé činnosti programu byly systematicky rozděleny do čtyř hlavních oblastí, které podporovaly komplexní rozvoj dětí v oblasti přírodních věd. První oblast se zaměřovala na porozumění lidskému tělu a jeho srovnávání s částmi rostlin. Děti se aktivně zapojovaly do diskusí, kde nejen odpovídaly na otázky, ale také se učily vyjadřovat své myšlenky a reagovat na názory ostatních. Využití demonstračních obrázků hrálo klíčovou roli v procesu učení, neboť vizualizace pomáhala dětem lépe si představit anatomické struktury a funkce zkoumaných organismů. Druhá oblast programu zdůrazňovala praktické poznávání růstu rostlin prostřednictvím dramatizace, pozorování a experimentů. Důraz byl kladen na prožitkové učení, které umožnilo dětem nejen teoreticky porozumět, ale také si prakticky vyzkoušet procesy růstu a vývoje rostlin. Skládání obrázků a opakování experimentů upevňovalo jejich znalosti a také podporovalo schopnost pozorovat, formulovat hypotézy a získávat nové poznatky skrze vlastní experimentování. Třetí část programu se zaměřovala na aktivní zapojení dětí do péče o rostliny a pochopení významu zdravého životního stylu. Práce s avokádem jako konkrétním příkladem ukázala dětem, jakým způsobem mohou aplikovat své znalosti do praktického života. Diskuse o emocích avokáda a péči o živé organismy dětem umožnila rozvíjet empatii a porozumění k životnímu prostředí kolem nich. Ve čtvrté části programu se děti seznamovaly s exotickými plody a prohlubovaly své smyslové vnímání. Tato část nejen rozšiřovala jejich obzory o různé druhy ovoce, ale také podporovala jejich kreativitu a senzorický rozvoj prostřednictvím barevných a hudebních aktivit. Praktické dovednosti jako krájení ovoce a příprava smoothie při experimentování s chutěmi nejen rozvíjely jejich jemnou motoriku, ale také povzbuzovaly jejich zájem o zdravé stravování. Doporučení rozvoj programu zahrnuje širší nabídku praktických aktivit a experimentů, které umožní dětem hlubší porozumění anatomii lidského těla a fyziologii rostlin. Také více využívat interaktivní metody a vizuální podporu pro lepší porozumění složitějším konceptům. Důraz by měl být kladen na integraci fyzické aktivity a více hudebních prvků do vzdělávacího procesu, což může dětem poskytnout nové perspektivy a podnítit jejich zájem o přírodní vědy. Dále je vhodné podporovat individuální potřeby dětí prostřednictvím různorodých vzdělávacích aktivit a přístupů, které podněcují jejich aktivní účast a osobní rozvoj. Celkově byl environmentální program pro předškolní

vzdělávání dobře navržený a efektivní. Program rozvíjel environmentální povědomí, kritické myšlení, komunikační dovednosti, a také částečně pohybové a hudební schopnosti dětí. Program využíval zábavných a interaktivních metod, které byly pro děti atraktivní a angažující. Tímto způsobem bylo zajištěno, že děti získávaly nové znalosti a se naučily praktickým dovednostem. Program byl velmi přínosný a doporučeníhodný pro předškolní vzdělávací zařízení na rozvoj environmentálního povědomí a komplexního vzdělávání dětí.

ZÁVĚR

Cílem bylo navrhnout a evaluovat program podporující rozvoj dětí v oblasti přírodních věd prostřednictvím strukturovaných aktivit a praktického učení. Program se zaměřil na poznání lidského těla, růst rostlin, péči o životní prostředí a rozvoj smyslového vnímání. Evaluace ukázala, že interaktivní aktivity skutečně podnítily zájem dětí o přírodu a přispěly k jejich celkovému rozvoji. Děti se zapojovaly do diskusí, experimentů a praktických činností, což vedlo k rozvoji jejich poznávacích schopností, kritického myšlení, sociálních dovedností a sebejistoty. Program také podporoval rozvoj hudebních a pohybových schopností dětí. Teoretická část práce se ve věnovala metodice předškolního vzdělávání, teorií učení, vývojové psychologie dětí a jejich specifických potřeb při učení o přírodě. Tato teoretická opora umožnila efektivní návrh a strukturování praktických aktivit programu, které odpovídaly specifickým potřebám dětí. Výsledky evaluace potvrdily úspěšnost programu v rozvoji environmentálního povědomí, kritického myšlení, komunikačních dovedností a pohybových schopností dětí. Doporučení pro další vývoj programu zahrnují posílení vizuální podpory, integraci ještě více interaktivních prvků do vzdělávacích aktivit a diferenciaci podle individuálních potřeb dětí. Důležité je nadále zdůrazňovat praktické učení a aplikaci teoretických znalostí do každodenního života dětí, což může podporovat jejich aktivní zapojení a udržení zájmu o vzdělávání. Celkově lze konstatovat, že environmentální program pro předškolní vzdělávání úspěšně naplnil své cíle a přinesl dětem nejen nové poznatky, ale také rozvoj klíčových dovedností pro jejich budoucí učení a život.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Atelier v lese. (2023). Demonstrační plakát strom https://pdfknihovna.cz/wp-content/uploads/2023/10/AVL-Strom-plakat.pdf?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTAAAR2xYvig4--LvWSegZi1iH6AJEHGfUjBZU0w1cGWfCwZ5d4PdaOZuDz0xhk_aem_qIDZpRN4N1Md36ZYF8fx7g

Bowlby, J. (1951). Maternal care and mental health. Geneva: World Health Organization.

Herman, M. (2008). Najděte si svého Marťana. apak.

Hubball, A. (2023). Environmental education in the early years: intent, implementation, impact. NACE Associate. https://www.nace.co.uk/blogpost/1761881/487488/Environmental-education-in-the-early-years-intent-implementation-impact

Jančaříková, K. (2022). Environmentální činnosti v předškolním vzdělávání. Raabe.

Jančaříková, K., & Kapuciánová, M. (2013). Činnosti venku a v přírodě v předškolním vzdělávání. Raabe.

Jaros., M. (2017). Moje telo. Youtube.com https://www.youtube.com/watch?v=ZSSmZtdGwOU

Kapuciánová a kol. (2014). Pomáháme dětem s orientací v dnešním světě. Raabe.

Kolektiv autorů. (1982). Metodika seznamování dětí s přírodou. SPN.

Kopřiva, P., & Nováčková, J. (2008). Respektovat a být respektován. Spirála.

Krátká a kol. Příběh o semínku. Nd https://www.msmoravanek.cz/sites/default/files/SOVICKY%20Od%20seminka%20k%20rostline%2C%20Velikonoce.pdf?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTAAAR09Wlscep6NB3Y_8wXi9gLk-o__0dpH1P75CZlEBPrz6Cm7IjQZ94uWrz0_aem_AfZSvgSkG9cH_nE9zYBEYYQw0yalye4qe9-1Jr6EmYmBW-SIBMEXtLbjS2azQZJb5Bl6MYjxDMcgRvpNY7qz5FDv

Lamanauskas, V., & Makarskaitė-Petkevičienė, R. (2023). The importance of environmental education at an early age. Journal of Baltic Science Education. https://www.scientiasocialis.lt/jbse/files/pdf/vol22/564-567.Lamanauskas_JBSE_Vol.22_No.4.pdf

Leblová, E. (2012). Enviromentální výchova v mateřské škole.

Louv, R. (2008). Last child in the woods: Saving our children from nature-deficit disorder. Algonquin Books.

Maslow, A. H. (2021). A theory of human motivation. Psychological Review. General Press.

Matějček, Z. (2015). Co děti nejvíc potřebují. Portál.

Mertin, H., & Gillernová, I. (2015). Psychologie pro učitelky mateřské školy. Portál.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. (2023). Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+. https://msmt.gov.cz/uploads/Brozura_S2030_online_CZ.pdf

Oftring, B. (2014). Objevujeme přírodu pro děti a rodiče. Grada.

Opravilová, E. (2016). Předškolní pedagogika. Grada.

Piaget, J., & Inhelder, B. (1969). The psychology of the child. Basic Books.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. (2021). MŠMT. https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2022/02/RVP-PV-zari-2021.pdf

Sloupová, M. (2014). Rok s krtkem. *Déšť* (s. 58). Portál

Sloupová, M. (2014). Rok s krtkem. *Jak slunce nesvítilo* (s. 55). Portál

Sloupová, M. (2014). Rok s krtkem. Portál

Sloupová, M. (2014). Rok s krtkem. *Smutný balonek* (s. 63). Portál

Sobel, D. (2008). Childhood and nature: Design principles for educators. Stenhouse Publishers.

Splavcová, H., & Kropáčková, J. (2016). Vzdělávání dětí od dvou let. Portál.

Strejčková, E. (2005). Děti, aby byly a žily. Ministerstvo životního prostředí ČR.

Svobodová a kol. (2017). Osobnost předškolního pedagoga. Portál.

Svobodová, E. (2022). Aby nám tu bylo hezky: Tvoříme pravdila v MŠ. Portál.

Svobodová, E. (2022). Prosociální činnosti pro předškolní vzdělávání. Raabe.

Syslová, Z. (2019). Didaktika mateřské školy. Wolters Kluwer.

Šejvlová, N. (2023). O avokádu.

Šimanovský, Z. (2012). Hry s hudbou a techniky muzikoterapie. Portál.

Vágnerová, M. (2012). Vývojová psychologie: Dětství a dospívání. Karolinum.

Weber, A. (2015). Víc bláta! Děti potřebují přírodu. Malvern.

Weber, A. (2017). Matter and desire: An erotic ecology. Chelsea Green Publishing

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: „Příběh o semínku – Co ze mě asi bude?“ (Krátká a kol., nd)

Příloha č. 2: Demonstrační plakát (Ateliér v lese, 2023)

Příloha č. 3: Pohádka „Jak Slunce nesvítilo“ (Sloupová, 2014, str. 55)

Příloha č. 4: Pohádka: „Smutný balonek“ (Sloupová, 2014, str. 63)

Příloha č. 5: Pohádka: „O avokádu**“** (autorská pohádka, Šejvlová, 2023)

Příloha č. 6: Demonstrační obrázky exotického ovoce (Šejvlová, 2024)

Příloha č. 7: Pohybová hra „Dotkni se“ (Šejvlová, 2024)

Příloha č. 8: Hudebně-pohybová hra „Dramatizace růstu rostlin“ (Šejvlová, 2024)

Příloha č. 9: Pokus „Za jakých podmínek mohou semena rostlin vyklíčit a růst?“ (Šejvlová, 2024)

Příloha č. 10: Pokus „Pátráme po vodě“ (Šejvlová, 2024)

Příloha č. 11: Pokus „Z čeho se skládá voda?“ (Šejvlová, 2024)

Příloha č. 12: Pokus „Oběh vody v přírodě“ (Šejvlová, 2024)

Příloha č. 13: Pokus „Rozpoznáváme kontrast mezi chladem a horkem“ (Šejvlová, 2024)

Příloha č. 14: Spolupráce s rodiči (Šejvlová, 2024)

Příloha č. 15: Zpracování avokáda (Šejvlová, 2024)

Příloha č. 16: Příprava pomazánky (Šejvlová, 2024)

Příloha č. 17: Kolektivní práce „Strom avokáda“ (Šejvlová, 2024)

Příloha č. 18: Rytmizace názvů druhů ovoce (Šejvlová, 2024)

Příloha č. 19: Matematická pregramotnost – barvy (Šejvlová, 2024)

Příloha č. 20: Výtvarná činnost „Ovocný model“ (Šejvlová, 2024)

Příloha č. 21: Ochutnáváme ovoce (Šejvlová, 2024)

Příloha č. 22: Prodejna ovoce (Šejvlová, 2024)

Příloha č. 23: Evaluace s dětmi (Šejvlová, 2024)

PŘÍLOHY

Příloha č. 1

„Příběh o semínku – Co ze mě asi bude?“ (Krátká a kol., nd)

„Kde se vzalo, tu se vzalo, pod načechranou sněhovou peřinou dřímalo něco docela maličkého. V dlani by se to ztratilo, tak mrňavé to bylo. A tiše to oddychovalo. O čem se tomu asi zdálo? Možná, že až se probudím, budu růst a růst, až ze mě vyroste statný strom. Budu tím nejsilnějším listnáčem v celém lese. Budu mít pevné kořeny, mohutný kmen a obrovskou korunu. Stanu se moudrým králem všech stromů. Ostatní si budou za mnou chodit pro radu, když budou v nesnázích. Budu …

Možná, že až otevřu očička a napiji se vody z tající sněhové přikrývky, začnu se nafukovat jako balónek. Až prasknu a z mého kulatého bříška vyroste zelený klíček. Ten mi odemkne zemi a já skrz ni budu utíkat, utíkat a utíkat… až vykouknu ven. Tam dole v hloubce v mém pelíšku mě pevně zachytí můj kořen, abych mohla stát pevně jako skála. Bude ze mě krásná květina s načechranými zlatými vlasy. Ostatním budu pomáhat, když je třeba bude bolet bříško. Vždyť budu takové sluníčko na zemi. Budu …

Možná, že až přijde můj čas, vyklíčím vzhůru k nebi. Můj stonek se doširoka rozroste. Listy mi utkají nádherné zelené šaty. Brzy se vyklubou mé drobné hlavičky. Slunce je bude tolik objímat hřejivými paprsky a déšť tolik zalévat, až se hlavičky zvětší a vykvetou překrásnými růžovými květy. Budou tolik vonět, že se k nim budou slétávat včelky z celého okolí a pilně sbírat nektar. Na podzim se pak mé květy promění v červené šípky a lidé budou bubák uznávat jako nejlepšího pomocníka.

Možná, že až mě na tělíčku pošimrají teplé sluneční paprsky, napnu paže k obloze. Porostu vzhůru, tolik už budu chtít vidět svět a vše kolem sebe toužím vidět z výšky. Pak začnu bíle kvést a brzy na to se z mých kvítků udělají lusky plné lahodných zelených kuliček. Ostatní si o mě budou šuškat, že jsem zelený poklad. Jsem totiž tak dobrý a dokážu dodat spoustu síly. Budu …

„Haló semínko, vstávej. Otevři už očička. Přišel čas,“ šimralo na tváři malé spáče sluníčko. „Ano, jdu na to,“ zavolalo odvážně semínko. Slunce svým teplým dechem nechalo roztát ještě huňatou sněhovou čepici, aby mělo to maličké dost vláhy. A semínko rostlo a vytahovalo se z teplé hlíny ven. „Copak ze mě asi bude? Jestlipak něco z toho, o čem se

mi zdálo? Jestlipak budu silný a moudrý jako dub? Jestlipak budu léčit jako pampeliška? Jestlipak budu vonět jako šípková růže? Jestlipak budu tak chutnat ostatním jako hrášek?“

Vykoukl nejdřív zelený páreček, ten vyběhl nahoru, vystrčil ze stonku malé zelené lístky a po čase se na vršku stonku rozvinul docela maličký růžovo-oranžový květ. Byl křehký a drobný. Květinka viděla svůj obraz v tůňce, vedle které vyrostla. „Vždyť jsem docela obyčejná,“ povzdechla si zklamaně. Přiletěl k ní motýl žluťásek. „I nejsi. Mně se moc líbíš. Jsi hezká taková, jaká jsi,“ řekl a motýl se na květinku posadil. A květinka byla plná duše, pampelišku, růži, nebo hráškem. Líbíš se mi právě takhle.“ A květince se ulevilo. A radovala se, že je to na tom kouzelném světě a že je právě taková, jaká má být.“

Příloha č. 2

Demonstrační plakát. (Atelier v lese, 2023)

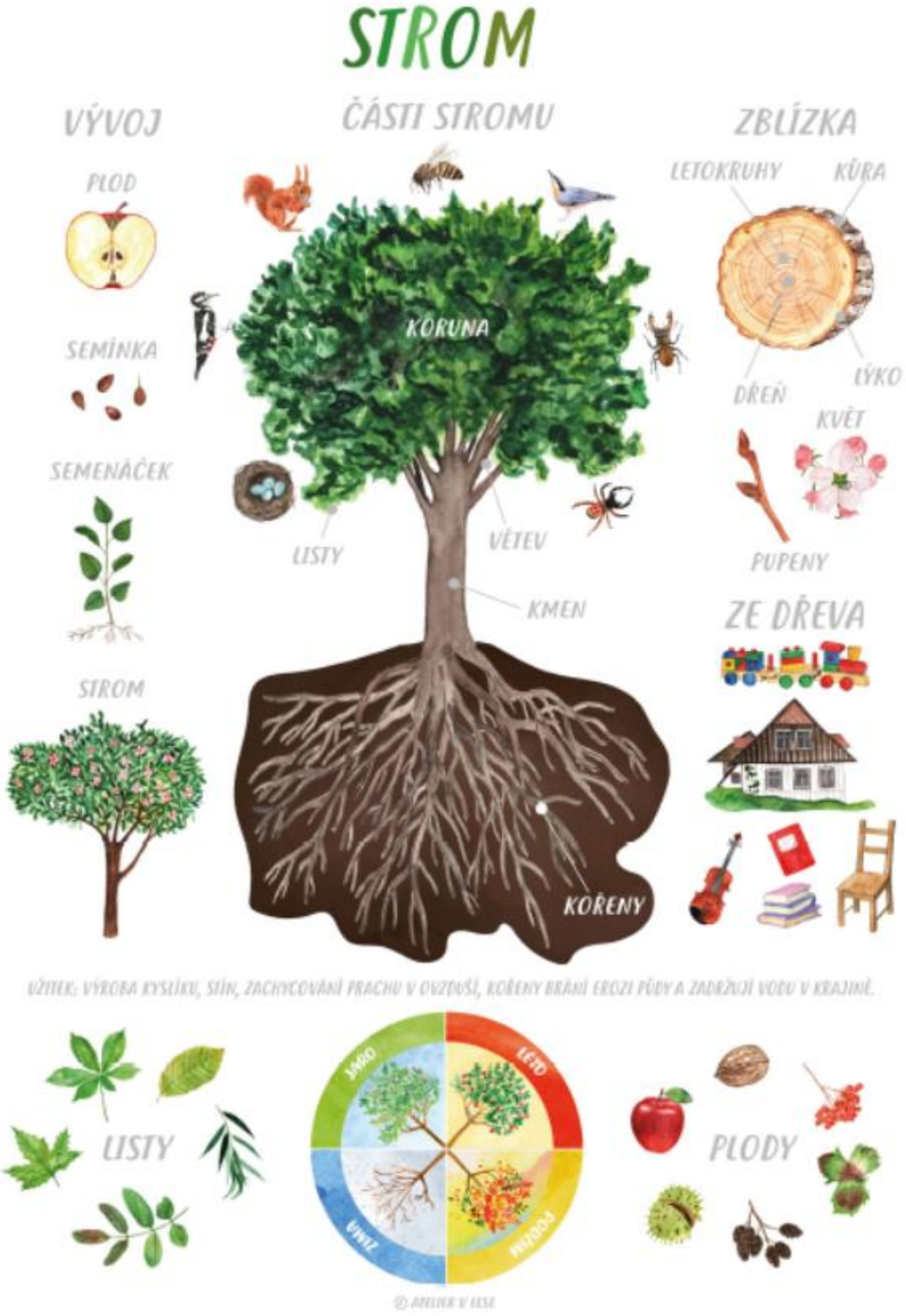

Příloha č. 3

Pohádka „Jak Slunce nesvítilo“ (Sloupová, 2014, str. 55)

„V jedné zemi žili spokojení, veselí a šťastní lidé. Všichni se měli rádi a vzájemně si pomáhali. Jednou přišla do téhle šťastné země zlá kouzelnice, která se jmenovala Nenávist. Neměla ráda radost a veselí. Neviděla ráda, když si lidé pomáhali a měli se rádi. Proto si pozvala na pomoc své známé, Zlobu a Nespravedlnost, a společně zakryly slunce v téhle zemi černou plachtou. Všude nastala černočerná tma. Lidé ve šťastné zemi byli zpočátku zoufalí.

„Co budeme dělat, vždyť v té tmě bez slunce všichni zahyneme! Půjdeme se poradit k naší hodné kouzelnici Moudrosti.“

Kouzelnice Moudrost už čekala před svou chaloupkou.

„Slunce je přikryté černou plachtou. Ta spadne, jen když všichni společně uděláte, co vám slunce připomíná,“ řekla hodná kouzelnice Moudrost a zašla zpátky do své chaloupky.

„Ale co máme udělat?“ ptali se lidé jeden druhého. „Co nám může slunce připomínat a můžeme to udělat všichni společně?“

„No slunce mi svým tvarem připomíná kruh a ten můžeme udělat všichni společně, když se chytíme za ruce,“ řekla jedna malá holčička, která ještě chodila do školky, a právě v té školce sedávala s dětmi v kruhu.

„To by mohlo být ono!“ řekli si lidé a začali se v té černočerné tmě chytat za ruce. Když všichni společně udělali jeden obrovský kruh, kouzlo té zlé čarodějnice Nenávisti bylo skutečně zlomeno. Černá plachta spadla a nad celou zemí se rozzářilo sluníčko.

Když to viděla zlá kouzelnice Nenávist a její známé Zloba a Nespravedlnost, všechny pukly vzteky a od té doby o nich už nikdo nikdy neslyšel.“

Příloha č. 4

Pohádka: „Smutný balonek“ (Sloupová, 2014, str. 63)

„Byl jednou jeden červený balonek. Ležel na zemi a nikdo si ho nevšímal. Jen jednou k němu přišla nějaká chytrá holčička a řekla: „Vida, tady leží nějaký červený kruh“ a šla dál.

„Tak já jsem kruh. Proto si mě asi nikdo nevšímá, kdybych tak byl něco jiného!“ říkal si smutně balonek. Slyšel to vítr, který právě letěl kolem. Bylo mu balonku líto. Nafoukal do něj vzduch a balonek se vznesl. Zrovna šla kolem zase ta chytrá holčička a řekla: „Vida, tady letí nějaká koule. A jaká je hezká.“

„Hm, já už nejsem kruh, ale hezká koule,“ říkal už veselý balonek. Letěl si dál vzduchem a radostně si z té výšky všechno prohlížel.“

Příloha č. 5

Pohádka: „O avokádu“ (Šejvlová, 2023)

„Jsem avokádo. Jestli pak víte, jak jsem sem dostalo? Před pár dny jsem leželo v krabici s brášky a sestřičkami v bedně jedné obrovské krabice. Neměli jsme tam skoro žádné místo. A to jsem ještě nedávno bylo malé miminko a vyhřívalo se u maminky na sluníčku, tam kde je pořád teplo.

Bylo jsem ještě malinký a potřebovalo jsem ještě chvilku, abych mohlo růst. Ale pak se stalo něco, co nikdo z nás nečekal. Již dříve mi o tom říkal jeden kamarád ze sousedství, že se to stalo jeho bratranci, ale nikdo z nás tomu nevěřil. V sousedství se totiž povídá, že jeden člověk snědé pleti chodí a trhá avokádová miminka, hází je do koše a pak je odveze, kdo ví kam a nikdo už je nikdy nespatří.

Přesně tahle událost se naneštěstí přihodila mně a mé rodině. Když jsme si hověli u maminky, která nás pevně držela na svých větvích a sluníčko nám ohřívalo slupky, přišel k nám na návštěvu člověk. Nejprve si prohlédl maminku a pak každého z nás. Netrvalo to dlouho a nejmladší sestřička skončila v dřevěné bedně. Poté bráška se všemi členy naší rodiny, a nakonec já. Krabice se zavřela. Cítili jsme, jak nás nakládají do nějaké tmavé velké krabice, která se začala hýbat. Hodně jsme po cestě v krabici skákali, moc se nám to nelíbilo. Ještě štěstí, že jsme nebyli dost zralí, jinak bychom se pěkně natloukli. Když jsme si mysleli, že je po všem, tak nás přendali do ještě větší krabice, která se naopak houpala. Slyšeli jsme šplouchání, jako kdyby někdo skákal do louže, ale nebyla to malá louže. Byla to obrovská kalužina, větší než všechny louže dohromady. Takto jsme se houpali snad několik dní. Škvírou v krabici jsme viděli, jak svítí Slunce a pak zase ne. Byla mi hrozná zima a chyběla mi maminka.

Houpání najednou přestalo. Víko krabice se otevřelo a my jsme se smířili s tím, že nás pošlou do nového domova. Spletli jsme se. Přišli lidé a v tu ránu odnesli půlku mých sourozenců, a to jsme ještě netušili, že se vidíme naposledy. Lidé nás přendali do další menší krabice a odnesli ji do té největší krabice, kterou jsme již dříve zahlédli, a to na obloze, jenže na obloze byla mnohem, mnohem menší. Krabice se vznesla a my s ní. Letěli jsme dlouho. Cestou jsem začalo nabírat sílu, trošku jsem dozrálo a bylo mi docela hezky. Dokonce jsem se malinko začalo těšit na nový domov.

Když se krabici podařilo dostat se zpátky na zem, přišli lidé. Otevřeli víko a škaredě se na nás zamračili. Takové přivítání jsme tedy nečekali. Jenže o co hůř, opět od nás odebrali další brášky a sestřičky a nás už zbyla jen troška, popadl mě velký smutek.

Naštěstí jsem poznalo jednu moc milou paní. Měla hebké a teplé ruce a usmívala se na mě. Když jsem zavřelo oči, mělo jsem na chvíli stejně příjemný pocit jako u maminky. Jenže ten hezký pocit po krátké chvíli skončil, jelikož ta milá paní mě jemně položila do studené křupající prohlubně. Nemohlo jsem se hýbat, ale koutky oka jsem zahlédlo pár zbývajících brášků a sestřiček, trošku se mi ulevilo, že nejsem úplně sám. Najednou nás položili do dřevěné bedny a co se nestalo? Na naši bednu položili další bednu s avokády, která jsme ještě nikdy před tím neviděli. Vůbec jsme jim nerozuměli, protože mluvili úplně jinou řečí. A co bylo úplně nejhorší? Na vrch položili poslední krabici s úplně malinkými avokádovými miminky, která ještě ani neuměla mluvit a pořád jen plakala. Určitě jim taky chyběla maminka a musela jim být velká zima.

Nakonec nás všechny odvezli do obrovské krabice bez kol, do které chodili lidé. Někteří si s sebou odnášeli plné tašky, jiní utíkali s věcmi schovanými pod bundou – vypadalo to, jako by hráli s někým na honěnou. Někdo odešel s prázdnou.

Ale měli jsme nový domov. Stali jsme se součástí zvláštní rodiny, která vyrostla u úplně jiných maminek nebo neměli maminky vůbec, prý vyrostli ze země. Ze semínka. Moc se mi tam nelíbilo, ale bylo jsem rádo, že už mě nedávají do žádné krabice.

Den utíkal za dnem, stále kolem nás chodili lidé, kroutili hlavami a říkali, že jsme moc drazí. Pak mě nějaký člověk vzal do špinavých rukou, mačkal mě a nakonec řekl, že ještě nejsem dost zralé. A já si pro sebe říkalo, jak jsem, asi tak mohlo úplně dozrát, když mě utrhli jako miminko?

Jenže pak se stalo něco, co jsem absolutně nečekalo. Přišla ke mně malá usměvavá holčička a zeptala se maminky, jestli by si mohla koupit avokádo. Maminka se usmála, vzala mě do hebké, horké ruky a odnesla do svého domova, který se stal i mým. Holčička si s tou její maminkou vyprávěla, jak moc jsem užitečný, k čemu vlastně sloužím a jak mohu lidem pomoci. Objevilo jsem nový smysl života. Začalo jsem se těšit, až splním svůj úkol a smysl mého života bude naplněný. K mému překvapení jsem se také dozvědělo,

že má cesta v tomto domově ještě není u konce. Mám totiž v sobě malý zázrak, kterému se říká pecka a když se o mě budou dál hezky starat, můj život nikdy neskončí.“

Příloha č. 6

Demonstrační obrázky exotického ovoce (Šejvlová, 2024)

Příloha č. 7

Pohybová hra „Dotkni se“ (Šejvlová, 2024)

Příloha č. 8

Hudebně-pohybová hra „Dramatizace růstu rostlin“ (Šejvlová, 2024)

Příloha č. 9

Pokus „Za jakých podmínek mohou semena rostlin vyklíčit a růst?“ (Šejvlová, 2024)

Příloha č. 10

Pokus „Pátráme po vodě“ (Šejvlová, 2024)

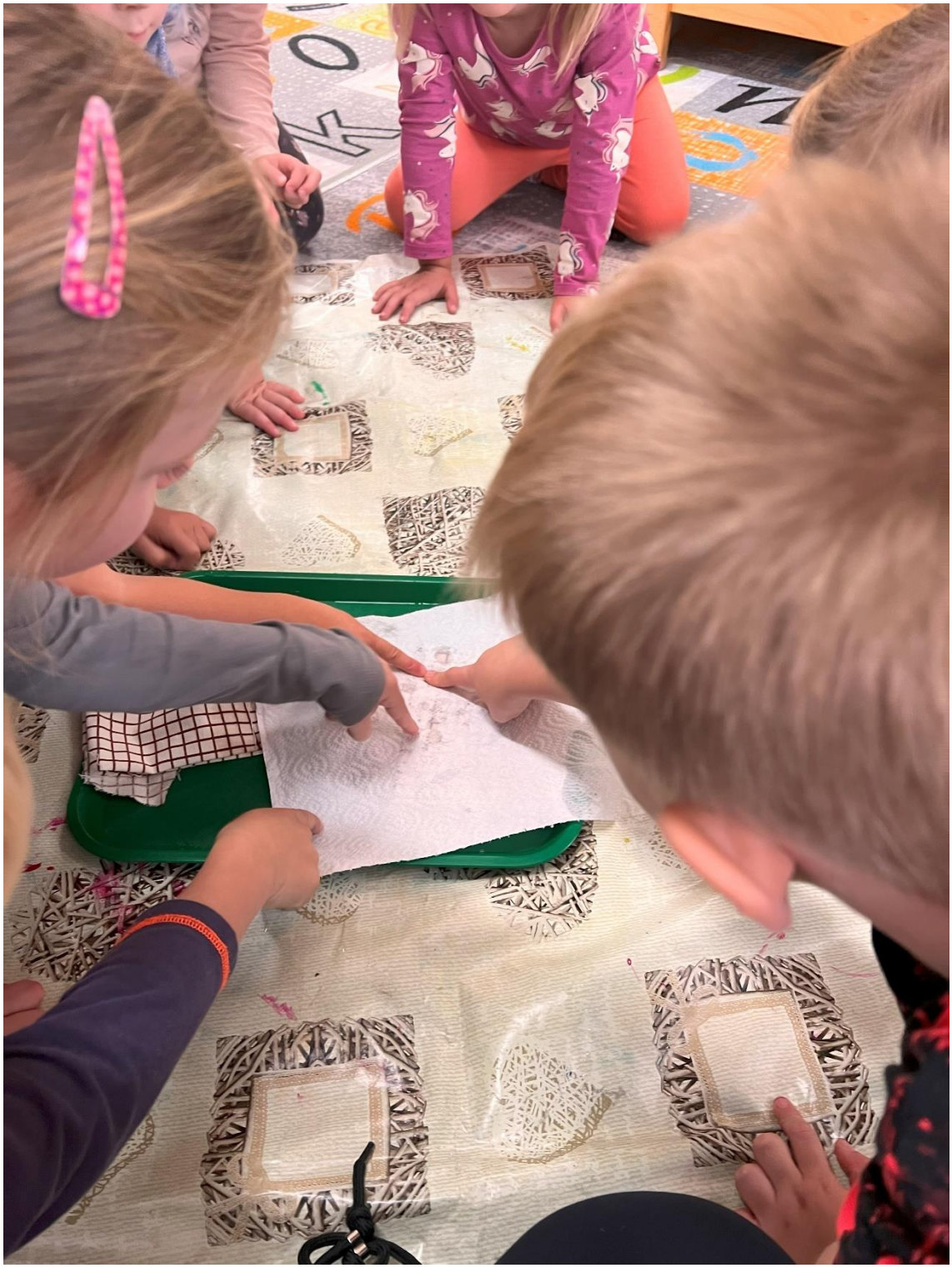

Příloha č. 11

Pokus „Z čeho se skládá voda?“ (Šejvlová, 2024)

Příloha č. 12

Pokus „Oběh vody v přírodě“ (Šejvlová, 2024)

Příloha č. 13

Pokus „Rozpoznáváme kontrast mezi chladem a horkem“ (Šejvlová, 2024)

Příloha č. 14

Spolupráce s rodiči (Šejvlová, 2024)

Příloha č. 15

Zpracování avokáda (Šejvlová, 2024)

VHO YA GONNA

Příloha č. 16

Příprava pomazánky (Šejvlová, 2024)

NAŠ KALENDÁŘ
PODZIM
ŘÍJEN

Příloha č. 17

Kolektivní práce „Strom avokáda“ (Šejvlová, 2024)

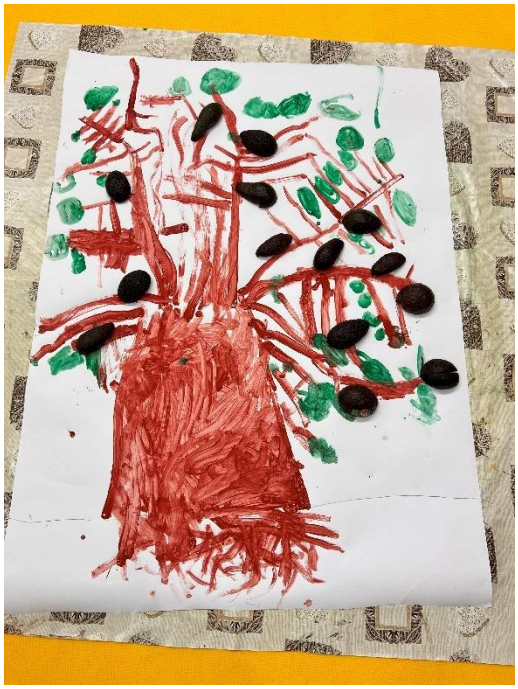

Příloha č. 18

Rytmizace názvů druhů ovoce (Šejvlová, 2024)

Příloha č. 19

Matematická pregramotnost – barvy (Šejvlová, 2024)

Příloha č. 20

Výtvarná činnost „Ovocný model“ (Šejvlová, 2024)

Příloha č. 21

Ochutnáváme ovoce (Šejvlová, 2024)

Příloha č. 22

Prodejna ovoce (Šejvlová, 2024)

Příloha č. 23

Evaluace s dětmi (Šejvlová, 2024)